

KANSANOPISTON TURVALLISUUSOPAS 2 Asuntolaturvallisuus

Matti Waitinen
Brita Somerkoski

Suomen
Kansanopistoyhdistys
Finlands
Folkhögskolförening

© 2024 Matti Waitinen, Brita Somerkoski
Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry
Ulkoasu ja piirrokset: Keijo Halttunen

Palosuojelurahasto on tukenut tämän oppaan valmistumista

KANSANOPISTON TURVALLISUUSOPAS 2

Asuntolaturvallisuus

1. ESIPUHE

Kokemus turvallisuudesta on ensisijaisesti tunne. Kaikilla meistä on kokemuksia hetkistä, jolloin turvallisuuden tunne järkkyy. Turvallisuudentunteen järkkäminen voi pahimmillaan jättää ihmiseen elämänmittaiset arvet. Kriisihetkellä on tärkeää toimia niin, että vahingot, niin henkiset kuin materiaaliset, jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Toimintaa kriisihetkellä on suunniteltava ja harjoiteltava. Kuitenkin, vaikka toiminta kriisihetkellä olisi täydellistä, jää siitä aina kokemus turvallisuudentunteen järkkymisestä. On tärkeää huomata, että perusta turvallisuuden tunteelle luodaan arjessa, ei kriisien keskellä. Kun turvallisuutta pidetään tärkeänä arjessa, syntyy kokemus, että myös kriiseistä selvitään, onhan niitä yhdessä harjoiteltu. Arjen kokemuksella kriisinkestävyydestä on positiivinen vaikutus kriiseistä toipumiseen. Tässä mielessä voidaan puhua turvallisuuden kierteestä.

Kansanopistojen asuntoloissa korostuu yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys on yksi hyvän turvallisuuskulttuurin perusta. Hyvässä yhteisöllisyydessä jäsenet eivät ulkoista turvallisuutta, vaan tiedostavat oman vastuunsa. Yhteisöllisyyden turvallisuuteen liittyvä ulottuvuus korostuu usein kaukana asutuskeskuksista ja ulkopuolisesta avusta olevissa kansanopistoissa.

Olen iloinen, että tämä opas on päätenyt käsiisi! Turvallisuus on sinulle tärkeä asia. Tämän asenteen ja oppaan avulla pystyt edistämään oman oppilaitoksesi turvallisuuden kierrettä.

Kalajoella 13.9.2023
Niko Rantanen
Rehtori
Kalajoen Kristillinen Opisto

JOHDANTO

Parhaimmillaan koti ja asumisympäristö ovat elämän perusturvallisuutta vahvistavia asioita. Kun on turvallisuutta, on myös hyvinvointia.

Asuntoloissa nuoret harjoittelevat arjen taitoja ja itsenäistyvät. Asuntola on osa hyvinvoivaa oppimisympäristöä ja yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Hyvinvointi voi kuitenkin järkkyy ennakoimattoman turvallisuuspoikkeaman, kuten tulipalon vuoksi. Turvallisuuden ylläpito maksaa aina jotakin, mutta silti vähemmän kuin vaikkapa tulipalon aiheuttamien korjaustöiden teettäminen tai ihmishengen menetys.

Tässä oppaassa käsitellään opistojen turvallisuutta ja erityisesti asuntoloiden paloturvallisuutta. Asuntoloissa asuvat ovat tavallisesti joko itsenäistyvässä vaiheessa eläviä nuoria tai vieraasta kulttuurista tulleita maahanmuuttajia. Molemmista tapauksissa kyse voi olla alaikäisistä asukkaista tai muusta ryhmästä, jolla saattaa olla taipumusta riskialttiiseen toimintaan. Tämä johtuu usein puutteellisesta turvallisuuskäsityksestä ja -osaamisesta. Useissa hotellimaista majoitus-toimintaa tarjoavissa asuntoloissa asukkaat vaihtuvat tiheästi. Erityisesti näissä asumisyksiköissä tulisi kiinnittää huomiota jatkuvaan ja tehokkaaseen turvallisuustiedottamiseen.

Yleensä ikävät tapahtumat johtavatkin parantuneisiin uusiin käytäntöihin. Kuitenkin ennakoinnin ja riskienhallinnan tulisi olla jokaisen asuntolan turvallisuuskulttuuria. Turvallisuuskulttuurin perustana on pelastussuunnitelma, jota toteutetaan vastuullisesti yhdessä siten, että jokaisella toimijalla on tärkeä oma roolinsa.

Turvallisuusmaailma on muuttunut ja uusia muutoksia on odotettavissa. Myös uhkia ja haavoittuvuuksia on tullut lisää ja niiden tunnistaminen on tullut tarpeelliseksi. Esimerkiksi poikkeusolot ja tietoturvariskit ovat muuttaneet arkeamme uudella tavalla. Siksi väestönsuojien valmiutta suojaamiseen on lisätty ja yleisiä toimintaohjeita vaaratilanteisiin päivitetty. Teknologian kehittyessä myös asuntoloissa joudutaan ot-

tamaan huomioon tuuli- ja aurinkoenergia sekä ladattavien kulkuneuvojen, kuten sähköautojen, mopojen, mönkijöiden ja pyörien turvallinen lataaminen.

Turvallisuusjohtamisen periaatteisiin kuuluu ylläpitäjän vastuu turvallisuusasioissa sekä ohjaaminen, ohjeistaminen ja valvonta. Tässä oppaassa käsittelemme asuntolaturvallisuuden keskeisimpiä asioita.

Asuntoloiden ylläpitäjien olisi tärkeää toimia enakoivasti ja tehdä yhdessä asukkaiden kanssa toimivat järjestyssäännöt. Opas on kirjoitettu erityisesti kansanopistojen henkilökunnalle sekä asuntoloiden turvallisuuden parissa työskenteleville kuten palotarkastajille. Opas sopii kuitenkin hyvin myös kansanopistoissa asuville ja heidän läheisilleen. Turvallisessa asuntolassa asuu hyvinvoiva asukas. Me kirjoittajat haluamme kiittää useita henkilöitä, jotka ovat osallistuneet tämän oppaan vertaisarviointiin ja kommentointiin, erityiskiitoksen asiantuntijatyöstä osoitamme Kansanopistoyhdistyksen Anni Henricsonin lisäksi Mikko Puolitaipaleelle Satakunnan pelastuslaitokselta ja Mirka Råbackille Opetushallituksesta. Kiitämme myös kaikkia Turvallinen opisto-hankeessa mukana olleita opistoja, jotka mahdollistivat tutustumisemme asuntoloiden turvallisuustilanteeseen käytännössä.

Opas on Palosuojelurahaston tukema. Kiitämme rahoituksesta. Oppaan taitosta on huolehtinut Keijo Halttunen.

Pidetään yhdessä huolta opistosta ja asuntolasta!

Kirjoittajat Matti Waitinen ja Brita Somerkoski

1	Turvallisuuskulttuuri ja asuntolan turvallisuusjohtaminen	6
1.1	Turvallisuuskulttuurin tasot	6
1.2	Normiohjaus ja rakennuksen tekniset toimintajärjestelmät	7
1.3	Asuntolan turvallisuusdokumentit	8
1.3.1	Pelastussuunnitelma	8
1.3.2	Kriisisuunnitelma	11
1.3.3	Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	12
2	Asuntolan turvallisuusdokumentit	14
2.1	Asukkaiden ja henkilökunnan turvallisuusosaaminen	16
2.2	Asuntolan turvallisuuspäällikkö	17
2.3	Turvallisuuspäällikön järjestämä turvallisuuskävely	18
2.4	Poistumisharjoituksen järjestäminen opiston asuntolassa	20
3	Turvallisuudesta tiedottaminen	22
3.1	Asukkaiden ja henkilökunnan turvallisuusosaaminen	22
3.2	Viestinnän ja turvallisuuden vuosikello	22
3.3	Tiedottaminen onnettomuustilanteessa	23
4	Turvallisuuden omavalvonta	25
4.1	Turvallisuuspoikkeamatiedon kerääminen ja toimenpiteet	25
4.2	Turvallisuuden tarkastuslistat omavalvonnan välineenä	26
4.3	Turvallisuuskysely omavalvonnan toteuttamisen menetelmänä	26
5	Turvallisuuden tekniset järjestelmät	28
5.1	Kiinteistön riskien tunnistaminen	28
5.2	Asuntokohtaiset riskit ja turvallisuusvarustus	30
5.3	Omaisuuksien menettämisen riskin hallinta vakuutuksella	34
6	Poikkeusolot	35
6.1	Keskeytykset sähkön ja veden jakelussa	35
6.2	Kotivara	36
6.3	Väestönsuoja	36
7	Opiston kriisitoimintamalli	38
7.1	Kriisityypit ja kriisin kehittyminen	38
7.2	Opiston sisäisen turvallisuusjohtamisen kriisiryhmän tehtävät kriisitilanteessa	40
8	Lopuksi	42
	Liitteet	54
	Lähteet ja lisälukemistoa	69

1. TURVALLISUUSKULTTUURI JA ASUNTOLAN TURVALLISUUSJOHTAMINEN

Asuntoloissa turvallisuus on yhteisten asioiden edistämistä yhteistoiminnalla. Hyvin suunniteltu ja toteutettu turvallisuusjohtaminen luo turvallisuutta ennakoivasti ja edistää siten myös positiivisen turvallisuuskulttuurin syntymistä. Yksinkertaisimmillaan turvallisuuskulttuuri voidaan määritellä tavaksi toimia turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Turvallisuuskulttuuri muotoutuu sekä työntekijöiden että asuntolan asukkaiden sitoutuneesta asenteesta turvallisuutta kohtaan. Yhteistä sitoutumista ja yhteisesti jaettuun arvoon korostettaessa määritelmään on lisätty tapa nähdä asiat ja asennoituminen.

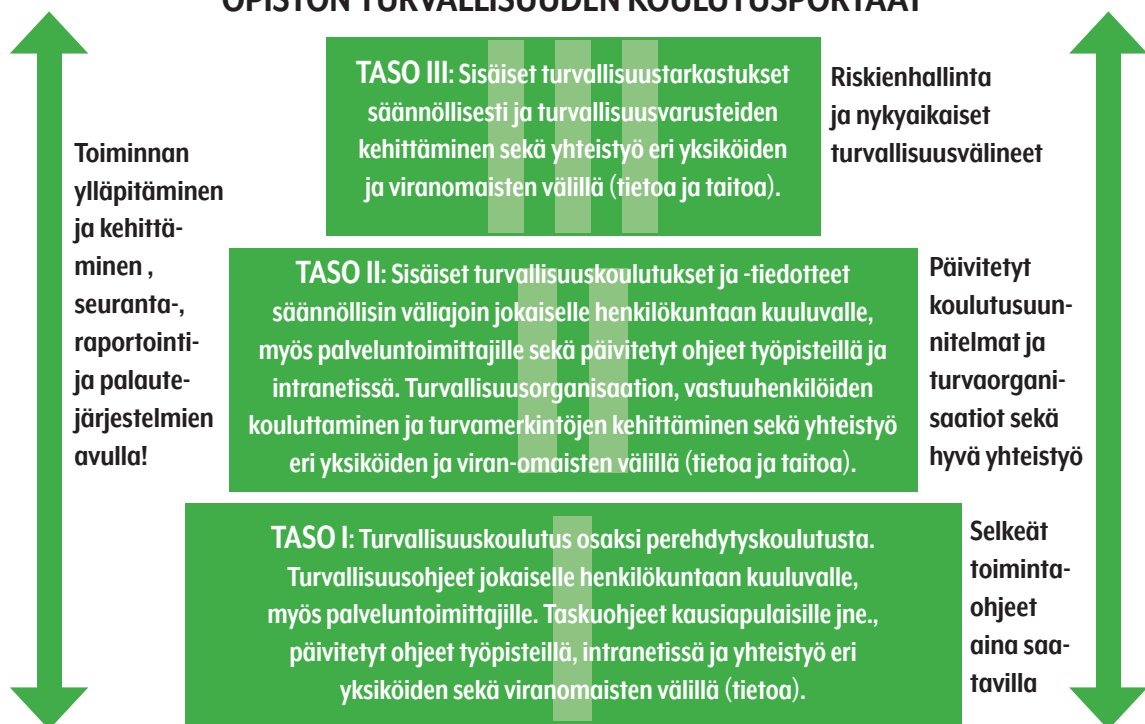
1.1 Turvallisuuskulttuurin tasot

Opisto-organisaation ja siksi myös asuntolan turvallisuuskulttuuria voidaan tarkastella kerroksellisena rakenteena. Kun turvallisuuteen liittyvät tiedot ja taidot eli käytäntö mutta toisaalta myös asenteet ja niiden pohjalla olevat turvallisuusarvot ovat kunnossa, turvallisuuden hallinta on sellaista kuin sen pitäisi. Mikäli jokin tekijöistä ei ole kohdallaan, turvallisuuskulttuurissa on puutteita. Opistoilla päävastuu turvallisuudesta on rehtorilla. Vaikka turvallisuusvastuu painaakin rehtorin hartioita, varsin monissa opistoissa on pystytty luomaan yhteinen turvallisuuskulttuuri, jossa poikkeamia on vain vähän.

Ensimmäisellä tasolla turvallisuuskulttuurin ominaispiirteinä ovat ulkoa ohjautuvuus ja kontrolli. Turvallisuus koetaan erityisesti ulkopuolelta tulevana opiston johdon tai viranomaisten vaatimuksina ja yhteistyö sekä organisaatioiden välillä että sisällä on vähäistä.

Toisella tasolla pyritään hyvään turvallisuustasoon, jossa turvallisuutta johdetaan ratkaisemalla ongelmat teknisesti sekä kehittämällä johtamisjärjestelmää ja menettelytapoja. Ominaispiirteinä hyvään turvallisuustasoon tähtäävässä kulttuurissa ovat muun muassa kannustaminen yhteiseen toimintaan, osallistuminen työryhmiin ja turvallisuuskoulutuksiin.

OPISTON TURVALLISUUDEN KOULUTUSPORTAAT

TURVALLISUUSTASOT

Hudson; Edwards: Turvallisuuskulttuurin tasot

Kolmannella tasolla pyritään turvallisuuskulttuurin jatkuvan parantamiseen. Jatkuvan kehittämisen merkitys on ymmärretty turvallisuuden edistämisessä ja siinä korostetaan kouluttautumista, yhteistyötä, johtamisen taitoja sekä osaamisen ja tehokkuuden parantamista. Keskeisellä sijalla on myös työntekijöiden ja asuntolan asukkaiden toimintatapojen, käyttäytymisen ja asenteiden merkityksen ymmärtäminen.

Kiinnostus ja käytännön turvallisuustoimenpiteet ovat kaikilla turvallisuuskulttuurin tasoilla turvallista tapakulttuuria eli opiston tai asuntolan turvallisuuskulttuuria. Aktiivinen ja avoin viestintä vastuhenkilöiden ja käyttäjien kesken vähentää riskejä ja lisää varautumisen mahdollisuuksia. Kaikkia asukkaita on ohjeistettava ja kaikkien uusien asukkaiden on perehdyttävä turvallisuuteen perehdyttämiskoulutuksessa.

1.2 Normiohjaus ja rakennuksen tekniset toimintajärjestelmät

Turvallisuuteen liittyvät lait, esimerkiksi pelastuslaki, kuvaavat turvallisuuden vähimmäistason. Tällaisen vähimmäistason noudattaminen ei kuitenkaan tuota korkeaa turvallisuuskulttuuria. Lakisäätöisten

velvoitteiden lisäksi asukkaita voidaan asuntolan järjestyssääntöjen perusteella velvoittaa tietynlaiseen toimintaan. Säännöllisellä turvallisuusviestinnällä ja avoimella turvallisuuskulttuurilla voidaan edistää asukkaiden sitoutumista turvallisuusasioihin. Ymmärrys riskien ja turvallisuustilanteen muuttumisesta edellyttää dynaamista turvallisuuskäsitystä, jossa poikkeamiin reagoidaan reaktiivisuuden sijaan ehkäisevästi.

Ikääntynyt rakennuskanta tuo turvallisuuden hallintaan omat haasteensa. Jotta asuminen pysyy turvallisena, rakennusten tulee pysyä kunnossa vuosikymmeniä. Turvallisuutta voidaan edistää rakenteiden huoltamisella ja korjaamisella. Huonokuntoinen rakennus tai huonosti hoidettu piha-alue lisää yllättävien vaarojen mahdollisuuksia. Turvallisuuden näkökulmasta on silloin kyse ennakoimattomuudesta ja riskien lisääntymisestä.

Rakennuksen fyysiseen turvallisuusympäristöön kuuluu teknisiä järjestelmiä, kuten lukitus, sähköt, hissi ja vesijärjestelmä. Aiemmin turvallisuutta pystyttiin hallitsemaan maalaisjärjellä ja näkyvin ratkaisuin. Nykyisellään pelkkä maalaisjärki ei riitä, sillä yhä useampi rakennuksen järjestelmistä toimii sähköllä ja on siksi vaikeammin hallittavissa ja havaittavissa. Tällaisia tavallisesti sähkötoimisia järjes-

telmiä ovat esimerkiksi kulun- ja kameravalvonta. Nämä asettavat erityisiä vaatimuksia tietoturvalle. Myös uusiutuva energia, esimerkiksi aurinkopaneelit, edellyttää käyttäjältä uudenlaista tietoa ja taitoa. Osa aurinkopaneelien turvallisuusriskeistä voi perustua huolimattomaan asentamiseen. Opiston asuntolassa asuvien asukkaiden tulisi tietää, millä tavoin aurinkopaneelit käyttäytyvät tulipalotilanteessa. Paloturvallisuuden näkökulmasta voidaan siis todeta, että rakennusten hallinnasta, palonehkäisystä ja riskeistä on tullut moniulotteisia ja vaikeammin hallittavia.

Tässä luvussa totesimme, että

- Turvallisuuskulttuuri muotoutuu sekä työntekijöiden että asuntolan asukkaiden sitoutuneesta asenteesta turvallisuutta kohtaan.
- Rehtorilla on päävastuu turvallisuusjohtamisesta. Yhteiseen turvallisuuskulttuuriin kuuluu tehtävien ja vastuiden jakaminen.
- Normiohjaus, kuten lait ja määräykset määrittelevät turvallisuuteen liittyvän toimintakulttuurin vähimmäistason.
- Ymmärrys riskeistä edellyttää dynaamista turvallisuuskäsitystä, joka sisältää riskien ennakoinnin.

1.3 Asuntolan turvallisuusdokumentit

Tässä luvussa käsitellään asuntolan keskeisiä turvallisuusdokumentteja. Turvallisuusdokumentit ovat asuntolan turvallisuuskulttuurin keskeinen osa. Asuntolahenkilöstö ja organisaation turvallisuusjohtaja vastaavat dokumenteista. Nämä tulisi valmistella yhdessä turvallisuus- ja pelastusalan asiantuntijoiden kanssa. Laadittaessa turvallisuusdokumentteja tulisi ottaa huomioon luettavuus, kohdennettavuus ja ajantasaisuus. Ajantasaisilla dokumenteilla on käyttöä paitsi ohjaavina normeina, myös arvioitaessa poikkeamia, esimerkiksi sääntöjen rikkomista. Organisaation tulisi huolehtia siitä, että jokainen toimija – niin henkilöstöön kuuluva kuin opiskelijakin – on tutustunut turvallisuusdokumentteihin, saa turvallisuusdokumentit käsiinsä tarvittaessa, pystyy omaksumaan niiden sisällön ja on allekirjoittanut dokumenttiin tutustumisen eril-

liseen asiakirjaan. Osa asuntolan turvallisuusdokumenteista on lakisäätteisiä, osa taas suosituksia tai tarpeen määrittelemiä. Keskeisin lakisäätteen turvallisuusdokumentti on pelastussuunnitelma, jota esitellään seuraavassa.

1.3.1 Pelastussuunnitelma

Pelastuslaki (379/2011, 15§) edellyttää asuntolan omistajaa, ylläpitäjää tai toiminnan harjoittajaa huolehtimaan, että tulipalon syttymis- ja leviämiskäsitteet ovat vähäisiä, onnettomuustilanteessa pelastustoiminta on mahdollista ja että pelastushenkilöstön turvallisuus on otettu huomioon. Tällaisesta omatoimisesta varautumisesta on esimerkkinä lakisäätteen pelastussuunnitelma.

Pelastussuunnitelma tulee laatia kaikkiin asuinrakennuksiin, joissa on vähintään kolme asuinhuoneistoa. Näin myös asuntolat ovat suunnitteluvaihtoehtojen alaisia. Pelastussuunnitelman tulee aina vastata kiinteistön toimintaa.

Pelastuslain 15 §:n mukaan pelastussuunnitelmassa on oltava selostus:

- 1) vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä
- 2) rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyistä
- 3) asukkaille ja muille henkilöille annettavista ohjeista onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi
- 4) mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä kohteista, joihin on laadittava pelastussuunnitelma. Myös pelastussuunnitelman sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Pelastussuunnitelman tarkoituksena on avustaa asukkaita ja henkilökuntaa toteuttamaan turvallinen asumisympäristö, jossa osataan varautua ja ennakoita sekä toimia mahdollisissa onnettomuustilanteissa.

Pelastussuunnitelman voi käytännössä laatia asuntolan ylläpitäjä, asuntolan turvallisuuspäällikkö tai ulkopuolinen konsultti. Vastuu ajan tasalla olevasta pelastussuunnitelmasta on aina kuitenkin ylläpitäjällä.

Pelastussuunnitelmaa olisi hyvä päivittää ja arvioida vuosittain tai tarvittaessa esimerkiksi kiinteistössä tai lähiympäristössä tapahtuvista muutoksista johtuen.

Pelastussuunnitelma on tarkoitettu kaikkien asukkaiden turvallisuutta varten ja siitä on siksi tiedotettava asukkaita. Suunnitelma voi olla esimerkiksi yhteisellä ilmoitustaululla, sähköisesti luettavissa tai pelastussuunnitelmasta pidetään oma koulutusilaisuutensa asukkaille. Pelastussuunnitelman tulee olla helppolukuinen, tarvittaessa monikielinen ja kaikkien asukkaiden ymmärrettävissä.

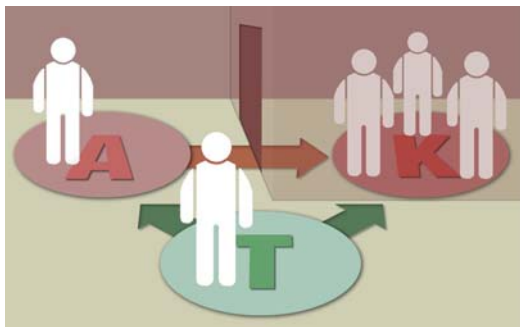
Suunnitelman tulee sisältää asuntolakohtaiset toimintaohjeet, joiden tulee olla saatavissa ja otettavissa nopeasti käyttöön.

Pelastussuunnitelman sisällön keskeisimmät turvallisuuskokonaisuudet:

Vaarojen ja riskien tunnistaminen ja ehkäiseminen

Pelastussuunnitelmaa tehtäessä käydään asuntolan mahdolliset ja ennakoitavat vaaratilanteet lävitse ja kuvataan niiden vaikutukset asukkaille.

Riskin aiheuttajasta riskin tunnistajaksi

A = riskin aiheuttaja (poistumisten lukinnut henkilö),

K = kohteessa olevat henkilöt, **T** = palotarkastaja

Potentiaalisten ongelmien analyysi on menettely, jolla työyhteisö tai -ryhmä, esimerkiksi asuntolan työntekijät ja asukkaat yhdessä, voivat arvioida ja luokitella asuntolan vaaranpaikkoja ja arvioida riskien suuruutta yksinkertaisella analyysillä.

Potentiaalisten ongelmien analyysi on hyvä toteuttaa opisto-organisaation asuntolahenkilöstön kanssa. Analyysi etenee käytännössä siten, että osallistujat istuvat kehällä pöydän ympärillä. Jokaiselle osallistujalle jaetaan muovitasku ja post it -lappuja. Osallistujat pohtivat asuntolan (tai opiston) potentiaalisia ongelmia, riskejä tai vaaranpaikkoja ja kirjaavat näistä yhden post it -lapulle, joka kiinnitetään muovitaskuun. Tämän jälkeen muovitasku annetaan viereiselle osallistujalle, joka kirjaa uudelle lapulle uuden ongelman, riskin tai vaaranpaikan. Lopulta lappuja luetaan ja ryhmitellään aihepiireittäin esimerkiksi rakenteelliset riskit, sosiaaliset riskit, keittiön riskit, ulkotiloihin ja luontoon liittyvät riskit. Tämän vaiheen jälkeen aloitetaan riskien vakavuuden arviointi ja toimenpiteiden pohtiminen. Alla on kuvattu esimerkkejä riskianalyysin jälkeisistä toimenpiteistä. Potentiaalisten ongelmien analyysiin voi tutustua tarkemmin esimerkiksi <https://pk-rh.fi/tools/poa-analyysi.html>.

Rakennusten ja tilojen turvallisuusjärjestelyt

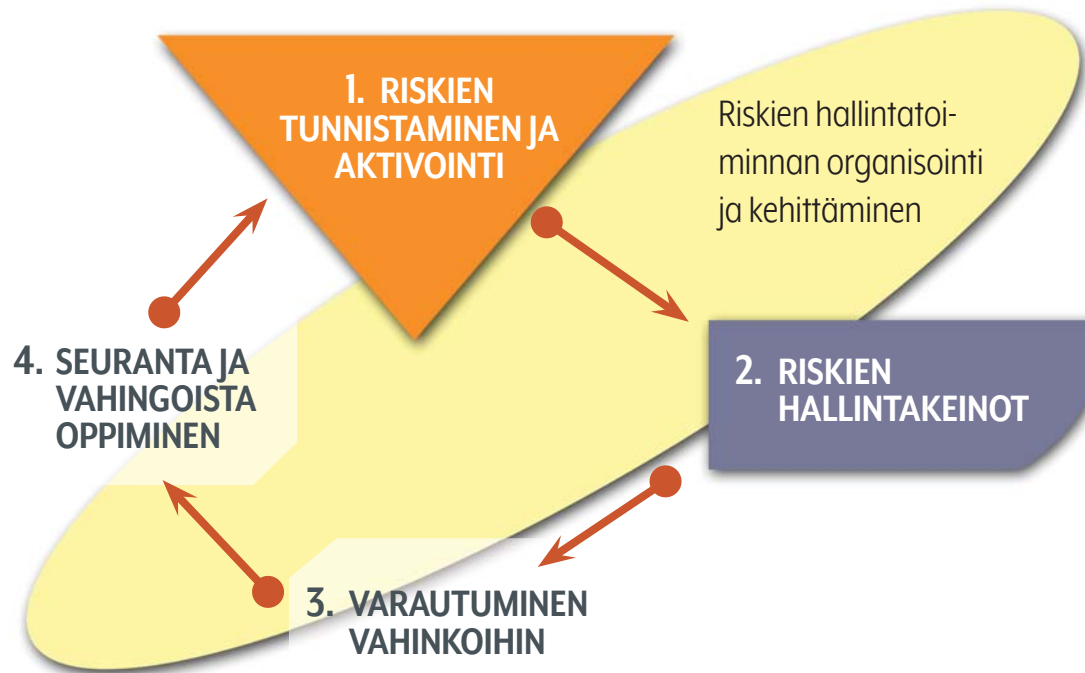
Vaikka potentiaalisten ongelmien analyysissä ei tulisikaan esille kaikkia riskejä, eräät tekniset järjestelmät ja niiden toiminta tulee ehdottomasti mainita asuntolan pelastussuunnitelmassa. Tällaisia ovat esimerkiksi putkilukon ja paloilmointikeskuksen sijainti, edellisiin liittyvät yhteyshenkilöt, sammuttimien sijainnit, veden ja sähkön pääsulut ja kokoon-tumispaikka. Näitä on kuvattu tarkemmin tämän oppaan luvussa NN.

Ennakoidaan ja toteutetaan toimenpiteet, jotta vaaratilanteet ehkäistään mahdollisimman hyvin. Riskikartoituksen jälkeen tehdään tarvittavia muutoksia ja korjauksia.

Ohjeet asukkaille ja ulkopuolisille henkilöille

Asukkaat ja asuntolassa asioivat ohjeistetaan toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Por-raskäytäviin on merkittävä selkeästi poistumismahdollisuudet ja uloskäynnit sekä sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt. Viranomaisia varten tulee

SYSTEMAATTISTA OPISTON RISKIENHALLINTAA

olla opasteet jo ulko-ovelta alkaen. Viranomaisten tulee nähdä väestönsuojan sekä veden- ja sähköpääkeskuksen sijainnit.

Omatoiminen varautuminen

Asuntolan turvallisuushenkilö tai ylläpitäjä ohjeistaa ja perehdyttää asukkaita toimimaan vaara- tai onnettomuustilanteissa sekä ennakoi vaaranpaikat mahdollisimman hyvin erilaisina turvajärjestelyin.

Asukkaan turvallisuusopas

Asuntolassa asuvan opiskelijan turvaopas täydentää pelastussuunnitelmaa. Turvallisuusopas on lyhyempi kuin pelastussuunnitelma, yleensä muutamien sivun mittainen. Useat opistot järjestävät syksyllä uusien asuntolaan asettuvien opiskelijoiden kesken asuntola-asumisen turvallisuustilaisuuden.

Turvallisuusopas jaetaan kaikille asukkaille paperisena tai sähköisesti. Mikäli asuntolalla on omat asukassivut, on turvallisuusoppaan on hyvä olla myös sieltä luettavissa. Toimivia tapoja tiedottaa ovat myös omat suljetut Facebook-ryhmät tai sosiaalisen median sovellukset, esimerkiksi WhatsApp.

Oppaasta tulisi muistuttaa säännöllisesti esimerkiksi asukaskokouksessa. Usein pelkkä muistuttaminen ei riitä, vaan turvallisuusoppaan sisällöstä

tulisi keskustella asuntolassa asuvien opiskelijoiden kanssa. Näin varmistutaan, että kaikki tietävät turvallisuuteen liittyvät asiat.

Asukkaan turvallisuusoppaan sisältö:

- yleiset paloturvallisuusohjeet
- miten ja kenelle ilmoitan turvallisuuteen liittyvistä havainnoista
- miten toimin hätätilanteessa
- miten toimin tulipalon sattuessa
- miten toimin sairauskohtauksen sattuessa
- miten toimin, jos rappukäytävässä on savua
- miten toimin vesivahingon sattuessa

Opistojen harkintaan jää, millä tavoin pelastussuunnitelman sisällöt kuvataan niissä asuntoloissa, joissa majoittuvat viipyvät vain lyhyen aikaa. Tällaisiin asuntoloihin pelastussuunnitelmasta tulisi laatia tiivis turvaopas. Turvaopas tulisi tuottaa useammalla kielellä.

Oppaan sisältönä tulisi olla ainakin:

- asuntolan osoite
- poistumisteiden kartta
- kokoontumispaikka
- toimenpiteet tulipalo- ja hätätilanteissa
- hätänumero

- o huoltoyhtiön päivityksen yhteystiedot erityisesti yö- ja ilta-ajalle

1.3.2 Kriisuunnitelma

Kriisejä aiheuttavat rakenteisiin liittyvät poikkeamat, kuten tulipalot, sortumat tai vesivahingot mutta toisaalta myös sosiaaliset tilanteet, joihin liittyy yhden tai useamman ihmisen toiminta. Kriisuunnitelma ei ole lakisääteinen, mutta dokumentti laaditaan usein pelastussuunnitelman osaksi. Tavanomaisista on laatia erillinen dokumentti, jossa on kuvattu todennäköisimmät kriisit ja niiden edellyttämät toimenpiteet opistoilla ja asuntoloissa. Kaikille kriiseille on tyypillistä niiden nopea eteneminen tai eskaloituminen. Esimerkiksi ilkivalta, rikokset, luonnonilmiöiden aiheuttamat muutokset toiminnassa sekä henkilön vakava loukkaantuminen tai menehtyminen ovat tilanteita, joissa kriisuunnittelua olisi tarvittu. Yllättävyyden ja nopean etenemisen vuoksi kriisitilanteisiin tulisi varautua ennakoidulla ja suunnitelmalla.

Kriisuunnitelmaan kirjataan kriisitilanteiden ehkäisy ja toisaalta myös kriiseihin varautuminen. Kriisuunnitelman keskeinen osa on turvallisuusvastuiden ja toimintojen jakautuminen henkilöstön kesken sekä kuvaus niistä viranomaisista, joiden kanssa tehdään kriisitilanteessa yhteistyötä. Kriisuunnitelmaan kirjataan selkeät käytännön toimitaohjeet. Vaikka kriisejä varten olisikin harjoiteltu,

poikkeamatilanne yllättää yleensä aina. Keskeinen osa kriisitoiminnasta liittyy tiedottamiseen ja viestintään sekä tilannejohtamiseen paikan päällä.

Suunnitelma tarvitaan, koska

- o onnettomuuden sattuessa harkinta-aikaa ei juuri jää
- o ilman suunnitelmaa tilanteen hallinta voidaan menettää kriittisessä vaiheessa
- o henkilökunta ja opiskelijat ovat kriisissä samojen reaktioiden vallassa
- o opisto voi antaa mallin siitä, että vaikeistakin tilanteista voi selvitä ja vaikeistakin tilanteita voidaan hoitaa tarkoituksenmukaisesti
- o hoitamattomat kriisitilanteet jäävät kytemään ja tulevat ilmi vaikkapa sairauspoissaoloina tai yhteisön toimintakyvyn heikkenemisenä.

Suunnitelman hyödyt

- o kriisitilanteessa tiedetään, että ainakin jotain on tehtävissä
- o kriisitilanteessa ei tuhlaannu aikaa ja voimia toimintamallin laatimiseen
- o malli auttaa toimimaan paineistetussa tilanteessa.
- o malli lieventää kriisin haittavaikutuksia sekä välittömästi että välillisesti.
- o malli tukee sekä opiskelijoiden että työntekijöiden toipumista.

Turvallisten toimintojen kehittämisryhmä

Onko turvallinen toiminta mahdollista?
Tarvittavat toimenpiteet!

Koulutus ja vuorovaikutus

Seuranta ja palaute

Hyvät ja turvalliset työ- ja toimintatavat yleistyvät

Kriisu suunnitelman laatiminen erityistilannekortteilla

Erityistilannekortteihin on kirjattu kriiseihin liittyvät keskeiset tehtävät ja vastuujako. Tarkoituksena on, että erityistilannekortteja käyttämällä tarkoituksenmukaisen toiminnan aloittaminen nopeutuu ja toiminta on ennakoitua ja suunnitelmallista. Erityistilannekortit voidaan liittää kriisusuunnitelmaan pelastussuunnitelman osaksi.

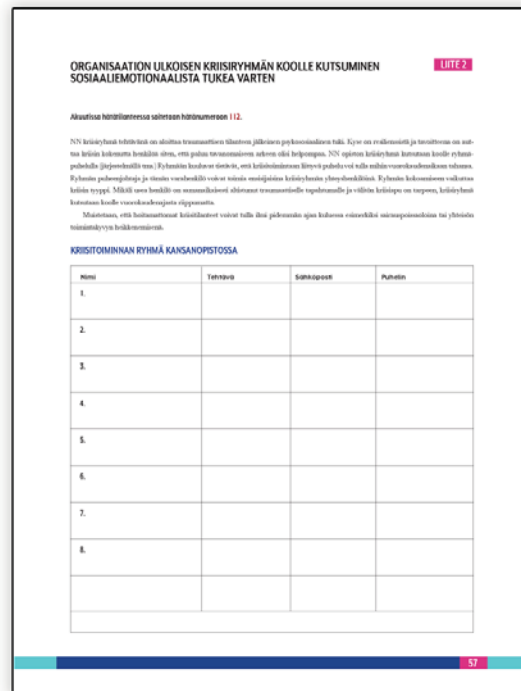
Korttien sisältö on tarkoitettu lähinnä organisaation johdolle. Asiakirja merkitään luottamukselliseksi. Erityistilannekortteja varten valitaan skenaariot eli niiden kriisitilanteiden ennakkokuva, joihin organisaatio katsoo tarpeelliseksi varautua. Työtehtävien perusteella valitaan ne henkilöt, joilla on vastuita tilanteessa.

- Erityistilannekortteissa kuvataan erityistilanteiden toimenpiteet ruudukkoon. Rastein **x** merkitään vastuulliset henkilöt ja ne henkilöt, jolle tapahtumat ja toimenpiteet annetaan tiedoksi (**x**). Organisaation johto pitää huolta siitä, että henkilöstö tietää vastuunsa erityistilanteissa. (Liite 1 s. 46–56).

Erityistilannekortteja laadittaessa otetaan huomioon, että kriisijohtamiseen tarvitaan useampia henkilöitä, esim. mediayhteydet, kirjaami-

nen ja rakennuksen kuunvalvonta. Suunnitellaan tilannekeskuksen toimintapaikka ja työkalut.

Kriisiryhmän osalta selvitetään, miten opiston kriisiryhmän on ajateltu toimivan. Keitä ryhmään kuuluu? Miten ryhmä kutsutaan koolle? (Liite 2 s. 57)

Liite 2 löydettyä sivulta 55.

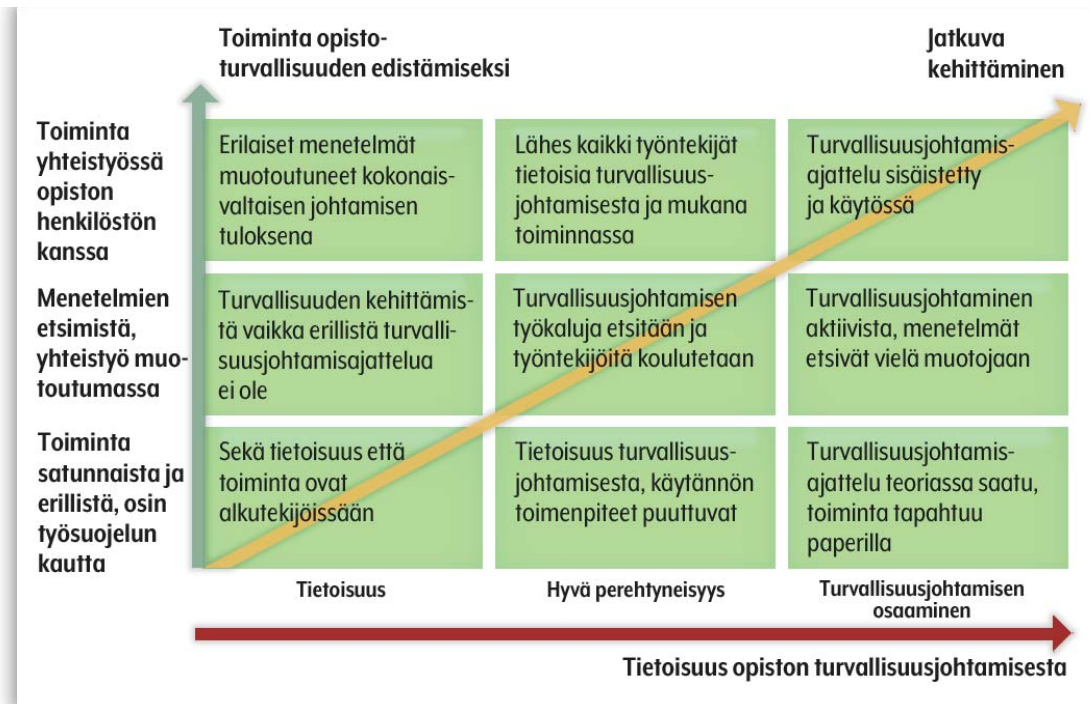

Liite 1 on 9 sivuinen, ne löytyvät sivulta 46–54

1.3.3. Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Asuntoturvallisuuden poikkeamatilanteet voivat olla rakenteellisia, mutta toisaalta myös sosiaalisia. Kriisien ja poikkeamien etenemistä on vaikea ennakoida. Suunnitelmassa opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä kuvataan ehkäiseminen ja tilanteisiin puuttuminen, asioiden kirjaaminen ja käsitely yksilön ja yhteisön näkökulmista sekä yhteydenotot kotiin ja opiskeluhuoltoryhmään sekä ohjeiden tiedotus ja perehdytys. Tätäkin suunnitelmaa tulee seurata, arvioida ja päivittää.

Katso lisää suunnitelmasta ja suunnitteluvaihtoista <https://www.oph.fi/fi/ei-kaikelle-vakivallalle>. Tälle sivustolle on kirjattu paljon muutakin hyödyllistä turvallisuusasiaa.

Varmista fyysinen koskemattomuus.

Stop väkivallalle!

Tässä luvussa totesimme, että

- Pelastussuunnitelma kannattaa laatia yhdessä asuntolan ja opisto-organisaation henkilöstön kanssa.
- Riskejä voidaan määritellä esimerkiksi potentiaalisten ongelmien analyysi -menetelmällä.
- Pelastussuunnitelma on lakisääteinen dokumentti asuntolassa ja opisto-organisaatiossa.
- Kriisisuunnitelma täydentää pelastussuunnitelmaa.

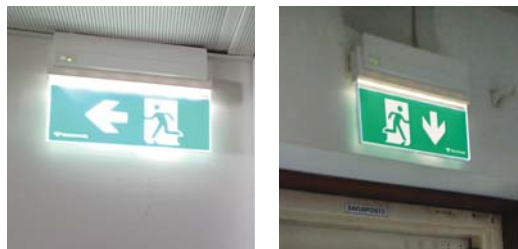

2. ASUNTOLAN KÄYTÄNNÖN TURVALLISUUSJÄRJESTELYT

Mikään suunnitelma ei yksistään lisää turvallisuutta. Opistolla on varmistuttava ja valvottava, että asuntolassa asuvat opiskelijat, henkilöstö ja myös sidosryhmät sitoutuvat ohjeisiin. Tällöin koko rakennukselle ja siellä tapahtuvalle toiminnalle voidaan luoda turvallinen pohja. Asuntolatoiminnalle on tyypillistä luottamuksen rakentaminen asukkaisiin. Asuntolan käytännön turvallisuusjärjestelyistä tulisi huomata ainakin seuraavat:

1. Turvallisuusmerkinnät

Porrashuoneiden ja poistumisteiden merkintöjen tulee olla näkyvästi merkittyjä. Poistumistieopasteiden tulee olla valaistuja. Uloskäyntien tulee olla esteettömiä siten, että turvallinen poistuminen on mahdollista.

2. Asukastaulut

Asukastauluissa tulee näkyä porrashuoneen tunnus, kerrosnumerointi sekä huoneistojen -ja asukkaiden nimet kerroksittain. Kokoon-tumisaikka ja pelastustie tulee merkitä selvästi asemakarttaan tai talo-opasteisiin.

3. Turvallisuustiedote

Asukastaululla tulee olla turvallisuustiedote. Turvallisuustiedotteessa on yhteystiedot; minne soitetään vaara- tai onnettomuustilanteessa, missä sijaitsee asuntolan sähköpääkeskus, veden pääsulku, ilmastoinnin hätäpysäytyspainike ja väestönsuoja. Asukastauluun tulee merkitä myös päivystävän huoltohenkilöstön yhteystiedot.

4. Osoitemerkinnät

Talon vierailijoita ja pelastuslaitosta varten tulee huolehtia talon osoitemerkintöjen näkyvyydestä ja valaistuksesta. Opastetauluissa näkyvät pelastustiet sekä esteetön kulkeminen auttavat onnettomuustilanteiden hallinnassa. Pelastustiet on pidettävä puhtaana lumesta eikä niille saa pysäköidä autoja. Pelastustoimi tekee mielellään vierailuja opistoille tai asuntoloihin, jotta ajoneuvojen kulkureitit ja tilat tulevat pelastustyötä tekeville tutuiksi. (Kutsu paikallinen sopimuspalokunta tai pelastajat opistolle kylään!)

5. Putkilukko

Pelastuslaitosta varten tiloissa tulee olla asennettu-

Oikeat opasteet oikeaan paikkaan.

na putkilukko, jolloin yleisavaimen saa tarvittaessa pelastustoimen käyttöön nopeasti. Pelastuslaitoksen on löydettävä helposti tarvittavat tiedot. Tämän vuoksi porraskäytävään tullessa tulee näkyä sähköpääkeskuksen, veden pääsulun, ilmastoinnin hätäpysäköintipainikkeen ja väestönsuojan sijainti. Pelastustoiminnan ripeää etenemistä voidaan opistolla ja asuntoloissa edistää esimerkiksi harjoittelemalla poistumista yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa.

6. Pelastuslaitoksen käyttämän tekniikan merkinnät

Sammutuskalusto, savunpoisto- ja palohälytyspainikkeet tulee merkitä, jotta niitä osataan tarvittaessa käyttää. Turvallisuuspainikkeiden käytöstä tulee olla selkeät käyttöohjeet tai niiden käyttö voi olla ohjeistettuna esimerkiksi pelastussuunnitelmassa.

7. Palovaroittimet varastotiloihin

Myös asuntolan porrashuoneisiin sekä ullakko-, vintti- ja varastotiloihin tulisi asentaa palovaroittimet. Sammutusvälineitä kuten käsikäyttöisiä sammuttimia tai sammutuspeitteitä voidaan asentaa porrashuoneisiin tulipalotilanteita varten.

8. Valaistus

Tekniikalla voidaan lisätä turvallisuutta. Esimerkiksi liikutunnistinvaloilla voidaan lisätä turvallisuutta ja turvallisuudentunnetta ulkoalueilla liikuttaessa. Toisinaan voi olla tarpeellista rajata piha-alue aidalla.

9. Paloilmoitinjärjestelmä

Asuntola voi hankkia myös paloilmoitinjärjestelmän, joka ohjaa kiinteistötekniikan järjestelmiä, esimerkiksi ilmanvaihtoa, savunpoistoa, palo-ovia ja lukitusta. Turvallisuuden taso nousee, kun pystytään rajoittamaan kulkua tilaan, jossa palo on syttynyt. Järjestelmällä hissi voidaan saada automaattisesti pois käytöstä. (Huom! liikuntaesteisten henkilöiden poistuminen ja pelastautuminen selvitettävä!)

10. Sprinkleri

Automaattisia sammutusjärjestelmiä hankkiessa pitää huolehtia, että ne ovat rakennusluvan mukaiset, täyttävät paloturvallisuusvaatimukset sekä soveltuvat kohteeseen. Uudiskohde mahdollistaa sammutusjärjestelmän jo rakentamisvaiheessa.

Veden pääsulku

Sähköpääkeskus

HÄLYTYSKESKUS

Savunpoistoluukku

Tunne opiston tekniset turvajärjestelmät.

Lukitse ja valaise!

11. Jätehuolto

Jäteastiat ja katokset on sijoitettava piha-alueella siten, ettei tuli pääse leviämään niistä muihin rakennuksiin. Jäteastiat tulee sijoittaa vähintään kahdeksan metrin etäisyydelle rakennuksista. Jätekatoksen tulee olla lukollinen.

12. Peruskorjaukset ja remontointi

Kiinteistössä tapahtuvien korjaustöiden aikana on otettava huomioon turvallisuustilanne. Esimerkiksi korjaustyömällä poikkeavat pelastustiet on merkittävä. Lisäksi on pyrittävä estämään ilkivalta ja tulella tehty tuhotyöt. Korjattavat kohteet tulee aidata ja lukita siten, ettei korjaustyö aiheuta vaaratilanteita. Mikäli kohteessa asutaan korjaustyön aikana, on hyvä tehdä ajankohdalle oma pelastussuunnitelma. Varsinkin, jos normaalit kulkureitit ja sisäänkäynnit joudutaan korvaamaan poikkeavin järjestelyin. Muuttuvista kulkureiteistä ja muutoksista majoitus-toiminnasta on tiedotettava pelastuslaitosta.

2.1 Asukkaiden ja henkilökunnan turvallisuusosaaminen

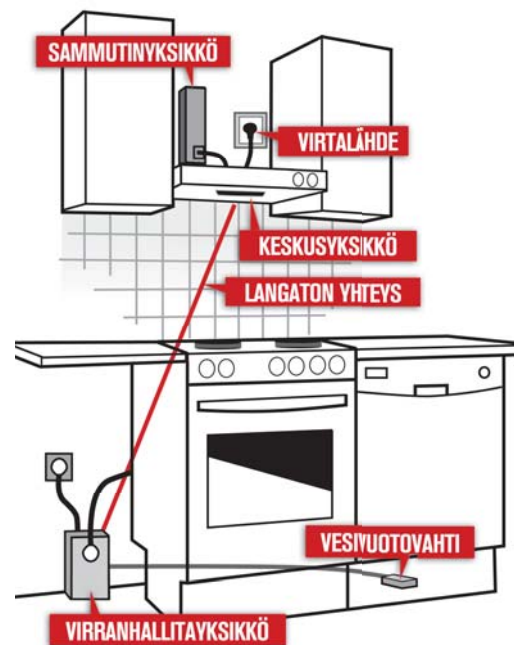
Asuntolan asukkaille ja henkilöstölle on syytä järjestää säännöllistä turvallisuuskoulutusta. Poistumisharjoitukset ja alkusammutuskoulutus ovat tarpeellisia koko asuntolan välle ja myös opiston henkilökunnalle. Poistumisharjoitteluun hyvän mallin tarjoaa Palopäällysteliiton julkaisema Poistumisturvallisuusopas. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen pelastuslaitokset ovat vähentäneet alkusammutuskoulutuksia. Alkusammutuskoulutusta henkilöstölle kannattaa tiedustella oman alueen pelastuslaitokselta, lähimmältä sopimuspalokunnalta tai turvallisuuskoulutuksia myyvältä yritykseltä.

Väestönsuojelusta ja suojasta kiinnostuneille työntekijöille on syytä järjestää väestönsuojanhoitajan koulutus, jota järjestävät esimerkiksi alueelliset pelastusliitot. Lisäksi on hyvä selvittää, onko asuntolassa ensiaputaitoisia asukkaita. Asuntolaan on syytä hankkia oma ensiapulaukku.

Tämän oppaan luvusta 6.3 voit lukea lisää väestönsuojista.

Muistutus palovaroittimista: Laki velvoittaa, että palovaroitin on pakollinen kaikissa asunnoissa. Asunnon omistaja vastaa palovaroitinten toiminnasta ja asentamisesta. Asunnon jokainen kerros sekä niihin yhteydessä olevat kellarikerrokset ja ullakot on varustettava vähintään yhdellä palovaroittimella. Asunnon jokaisen kerroksen tai tason alkavaa 60 neliometriä kohden on oltava vähintään yksi palovaroitin. Asuntoloissa on perusteltua käyttää sähköistä paloilmoitinjärjestelmää, jolloin palovaroittimen hälytysalue on laajempi.

Opisto voi parantaa asuntolan turvallisuutta esimerkiksi hankkimalla keittiötiloihin liesivahdin tai murtosuojaan sekä muistaa pitää aina voimassa laajaa vakuutus turvaa. Asuntolan keittiötä varustettaessa tulee huolehtia pienkoneiden, kuten kahvinkeitinten ja vastaavien virran katkaisusta. Kaikki turvallisuuteen liittyvät yksityiskohdat ja toimenpiteet voidaan kerrata yhteisellä turvallisuuskävelyllä,

Liesivahti tuo turvaa

jonka tarkoituksena on havainnoida esimerkiksi sammutinten ja ensiapuvälineiden paikat ja kunto.

Teknisten turvajärjestelmien lisäksi asuntolan sääntöihin voi liittyä erilaisten päivystys- ja järjestäjävuorojen käyttäminen. Päivystäjän tai päivystäjäparin tehtäviin tulisi sisällyttää keittien koneiden virran katkaisun valvonta. Toimintaa voidaan ohjata ja valvoa päiväkirjalla, johon tarkastusajankohta merkitään.

Sähkölaitteiden käyttöä tulee valvoa erityisesti monikulttuurisissa asuntolaympäristöissä, joissa osalle asukkaista länsimaiset sähkölaitteet kuten uunit, lämmittimet ja keittimet ovat vieraita. Myös jatkojohtoviritysten, tupakoinnin ja laitteiden korjaamisen osalta tulee antaa asukkailla tarkat ohjeet toimintatavoista. Mikäli asuntolassa valmistetaan ruokaa, asukkailla tulisi opettaa rasvapalon sammuttaminen kattilan kannella ja sammutuspeitteellä. Riskimäärittelyn perusteella voi olla tarpeellista järjestää kaikille asukkailla poistumisharjoituksen lisäksi alkusammutusharjoitus.

Turvallisuus on arvo, jonka välittyminen kaikille toimijoille on tärkeää. Jos turvallisuusasioista järjestetään yhteisiä kokouksia sekä henkilöstölle että opiskelijoille, opisto-organisaation johto välittää turvallisuusasioiden tärkeyden kaikille toimijoille.

2.2 Asuntolan turvallisuuspäällikkö

Ylläpitäjä voi valita henkilöstön keskuudesta henkilön, joka toimii asuntolan turvallisuuspäällikkönä.

Opettele sammutuspeitteen käyttö avaamalla peite.

Turvallisuuspäällikön ja tämän varahenkilön nimeäminen viestii opiskelijoille ja henkilöstölle turvallisuuden arvostamisesta. Mikäli vapaaehtoisista ei löydy, ylläpitäjä vastaa kuitenkin asuntolan turvallisuuden kehittämisestä.

Turvallisuuspäällikön tehtävät dokumentoidaan esimerkiksi pelastussuunnitelmaan. Kirjauksella voi olla merkitystä arvioitaessa jo tapahtuneet vahingon vastuunjako. Turvallisuuspäällikkö toteuttaa omavalvontaa eli järjestää turvallisuuskatselmuksia yhdessä henkilöstön ja asukkaiden kanssa. Tämän

Omaavonnalla parannetaan tilannekuvaa.

katselmuksen aikana arvioidaan kiinteistön riskejä. On tärkeää tunnistaa asuntolan riskikohteita ja kirjata ne pelastussuunnitelmaa varten. Tarvittaessa riskikohteet voidaan myös kuvata.

Turvallisuuspäällikkö toimii asuntolan turvallisuusasioissa aina esimerkkinä asukkaille ja henkilöstölle. Turvallisuuspäällikkö tutustuu aiemmin tehtyyn pelastussuunnitelmaan ja opiston tiloihin. Näin poikkeamien havainnointi on helpompaa. Turvallisuuspäällikön tehtävä on päivittää pelastussuunnitelmaa säännöllisesti, yleensä vuosittain, ja toisaalta laatia uusia turvallisuusdokumenteja, jos uusia riskejä havaitaan. Uusien riskien havaitseminen liittyy usein muuttuneisiin olosuhteisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi vuorokauden- tai vuoden-aikojen sekä säätilojen muutokset, tilojen toimintatarkoituksen muuttuminen tai rakenteiden rikoontuminen. Toisinaan uusien kursien alkaminen edellyttää turvallisuusasioiden ja riskien tarkastelemista uudelleen.

Turvallisuuspäällikön tarkastuksiin kuuluu esimerkiksi katselmuksat asuntolan tiloissa, siisteydestä

huolehtiminen ja uloskäyntien tyhjinä pitäminen. Muita katselmukseen kuuluvia tehtäviä ovat esimerkiksi opasteiden ja osoitenumeroitien näkyvyys, pelastusteiden merkintöjen tarkastaminen, alkusammutuskaluston tarkastus sekä väestönsuojan suojelumateriaalin päivitys.

Turvallisuuskulttuurin ylläpitämisen keskeinen osa on tiedottaminen. Turvallisuuspäällikön tehtäviin voidaan liittää tiedottamista normaali- ja poikkeusoloissa sekä väliaikaisempien häiriötilojen aikana.

Turvallisuuspäälliköt tai turvallisuusvastaavat voivat saada koulutusta ja ohjeistusta paikalliselta pelastusliitolta. Kursseja järjestetään usein iltakursseina ja koulutus ovat verrattain edullista.

2.3 Turvallisuuspäällikön järjestämä turvallisuuskävely

Turvallisuuspäällikön tai oppilaitoksen ylläpitäjän tulee kuunnella asukkaita ja heidän ajatuksiaan tur-

Turvallisuuskävely on toiminnallinen turvallisuuskoulutus.

Yhdessä tiloihin tutustuminen.

vallisuuteen liittyvissä pulmatilanteissa.

Turvallisuuskävely olisi hyvä järjestää joka syksy toiminnan alkaessa, jolloin uudet opiskelijat ja henkilöstö tutustuisivat käytännön turvallisuudenhallintaan. Pelastuslaitoksen päivystävä palotarkastaja auttaa mielellään turvallisuuskävelyn liittyvissä kysymyksissä.

Turvallisuuskävely on käytännön kierros asuntolassa ja muissa opiston tiloissa. Kierroksella tutustutaan oman opiston turvallisuuteen. Turvallisuuskävely on kokemuksellinen tapa lähestyä turvallisuusasioita. Kävely synnyttää keskustelua turvallisuusasioista ennakoivasti ja myönteisellä tavalla. Turvallisuuskävelyllä esiin nousseet kehittämiskohteet listataan. Osallistujille kerrotaan kävelyn jälkeen toteutettavista toimenpiteistä. Turvallisuuskävelyn jälkeen osallistujat ovat usein valmiita osallistumaan turvallisuutta parantaviin toimiin asuntolassa. Turvallisuuskävelyn tavoitteena voi yleisesti olla tiloihin perehdyttäminen, turvallisuusajattelun lisääminen ja asenteisiin vaikuttaminen. Samalla lisätään osallistujien ymmärrystä onnettomuuksien ehkäisystä ja oikeasta toiminnasta onnettomuustilanteissa.

Turvallisuuskävelyn aikana voidaan tehdä katselmus esimerkiksi seuraavista asioista:

1. Missä sijaitsevat lähimmät alkusammutusvälineet? Onko niiden paikat merkitty selkeästi?
2. Onko kaikissa tiloissa esillä ohjeistus hätätilanteita varten tarvittavat puhelinnumerot?
3. Mistä löytyy lähin ensiapupiste? Mitä ensiapuvälineitä löytyy?
4. Ovatko yhteiset tilat, kuten keittiö ja taukotilat, asianmukaisessa kunnossa? Mitä asianmukainen kunto tarkoittaa?
5. Ovatko poistumistiet esteettömät, toimivatko opasteet ja pääseekö poistumisreittiä ulos asti ilman avainta?
6. Missä on poistumistilanteessa käytettävä kokoontumispaikka? Miten siellä toimitaan?
7. Missä sijaitsevat rakennuksen palo-ovet? Palo-ovella estetään tulipalon ja savun leviäminen toiseen palo-osastoon. Palo-ovet pidetään suljettuna.
8. Missä on rakennuksen ilmanvaihdon hätäseis-painike ja miten painiketta käytetään?
9. Missä ovat veden, kaasun ja sähkön pääsulut? Onko pääsulut merkitty riittävän selkeästi ja onko pääsuluille opastus ulkoa asti?
10. Miten opiston asuntolan paloilmoinlaitte toimii? Paloilmoinlaitteen hoitaja osaa kertoa kiinteistössä olevan laitteen ominaisuuksista ja kohteen paikantamisesta.

Turvallisuuskävelyn jälkeen

Turvallisuuspäällikkö ja turvallisuuskävelyn toteuttaja valmistelevat tulosten ja palautteen keruun. Palaute voidaan kerätä paperisella palautelomakkeella tai sähköisellä palautejärjestelmällä (esimerkiksi Webropol tai muu kysely Intranetissä). Vastausten perusteella turvallisuuskävelyn toteuttaja kirjoittaa muistion ja toimittaa osallistujille yh-

teenvedon. Turvallisuuskävelyn toteuttajan tehtävänä on huolehtia, että tekniset tilat ovat kierroksen jälkeen lukittuja.

Toimijan riskiarvioinnin perusteella voidaan turvallisuuskävelyn tarpeen mukaan lisätä sisältöjä lähialueen riskeistä ja tarkoituksenmukaisesta toiminnasta vaarallisten aineiden onnettomuuksissa ja säteily- tai kaasuvaaratilanteissa. Myös opiston ja asuntolan väestönsuoja on tällöin syytä ottaa yhdeksi turvallisuuskävelyn kohteeksi. Hyvänä työkaluna on asukkaille ja kiinteistön käyttäjille tehtävä turvallisuuskysely. Tästä voit lukea lisää luvusta 3 sekä liitteestä 3 s.58.

2.4 Poistumisharjoituksen järjestäminen opiston asuntolassa

Poistumisharjoittelu opistolla on syytä toteuttaa suunnitelmallisesti **vaiheittaisena harjoitteluna**.

Ensimmäisessä vaiheessa käydään läpi tiedollinen osuus. Opiskelijoiden ja henkilökunnan on syytä saada perustiedot esimerkiksi tulipalon leviä-

misvauhdista ja savukaasujen vaarallisuudesta. Tähän tarkoitukseen voidaan hyvin käyttää Suomen Palopäälystaliiton palonkehittymisvideota.

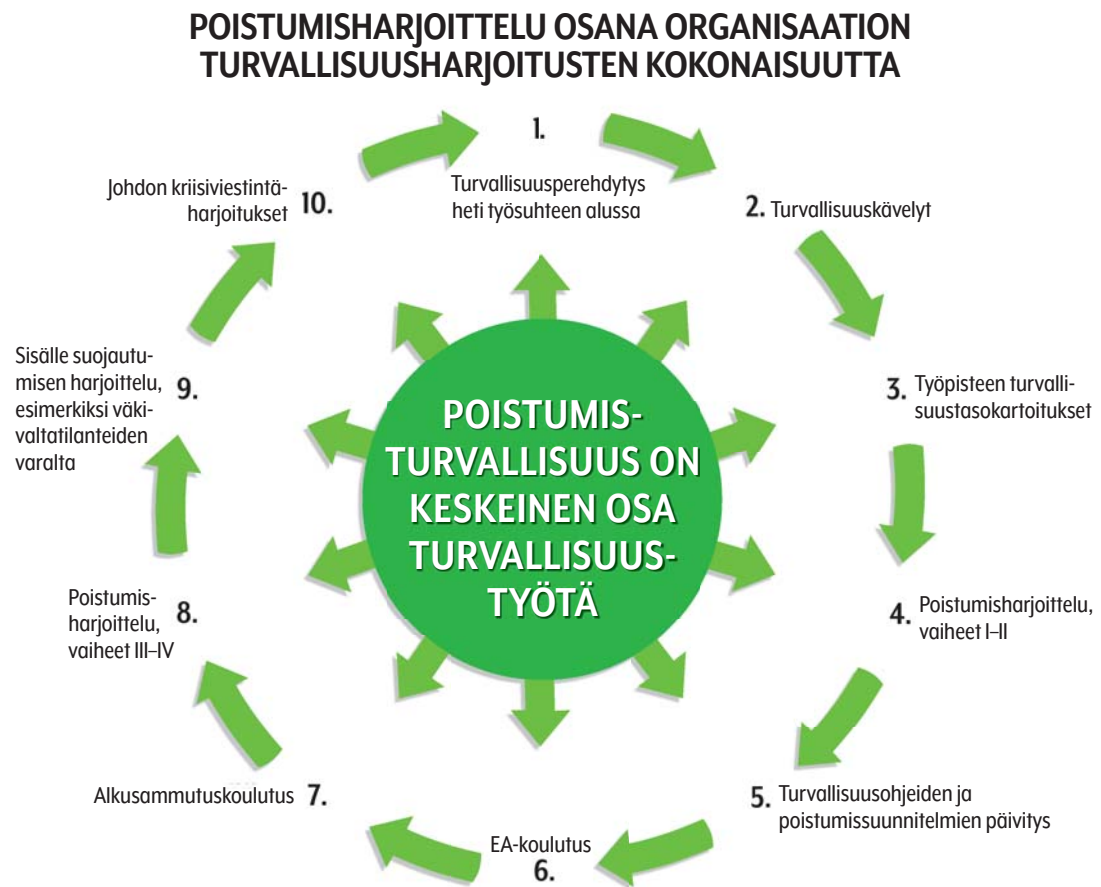
Toisessa vaiheessa opetellaan poistumaan ryhmittäin ja samalla voidaan toteuttaa turvallisuuskävely, jossa tutustutaan kiinteistön turvallisuusvarusteisiin ja erityispiirteisiin. Vaihe voidaan toteuttaa luokittain tai opetusryhmittäin.

Kolmannessa vaiheessa harjoitellaan itse poistumistilannetta, jossa kaikkien oppilaitoksessa olevien on poistuttava yhtä aikaa. Hälytystä annettaessa on syytä korostaa, että kyseessä on harjoitus.

Kaikista edellä mainituista vaiheista tulee ilmoittaa etukäteen.

Neljäs vaihe on yllätysharjoitus. Poistumistilanteessa opitaan toimimaan oikein, kun sitä harjoitellaan todenkaltaisessa tilanteessa. Tätä vaihetta ennen on syytä toistuvasti harjoitella vaiheita 1–3. On hyvä muistaa, että pelästynyt ihminen ei juurikaan opi asioita.

Lisätietoja ja työkaluja onnistuneeseen poistumisturvallisuuden kehittämiseen löytyy Suomen

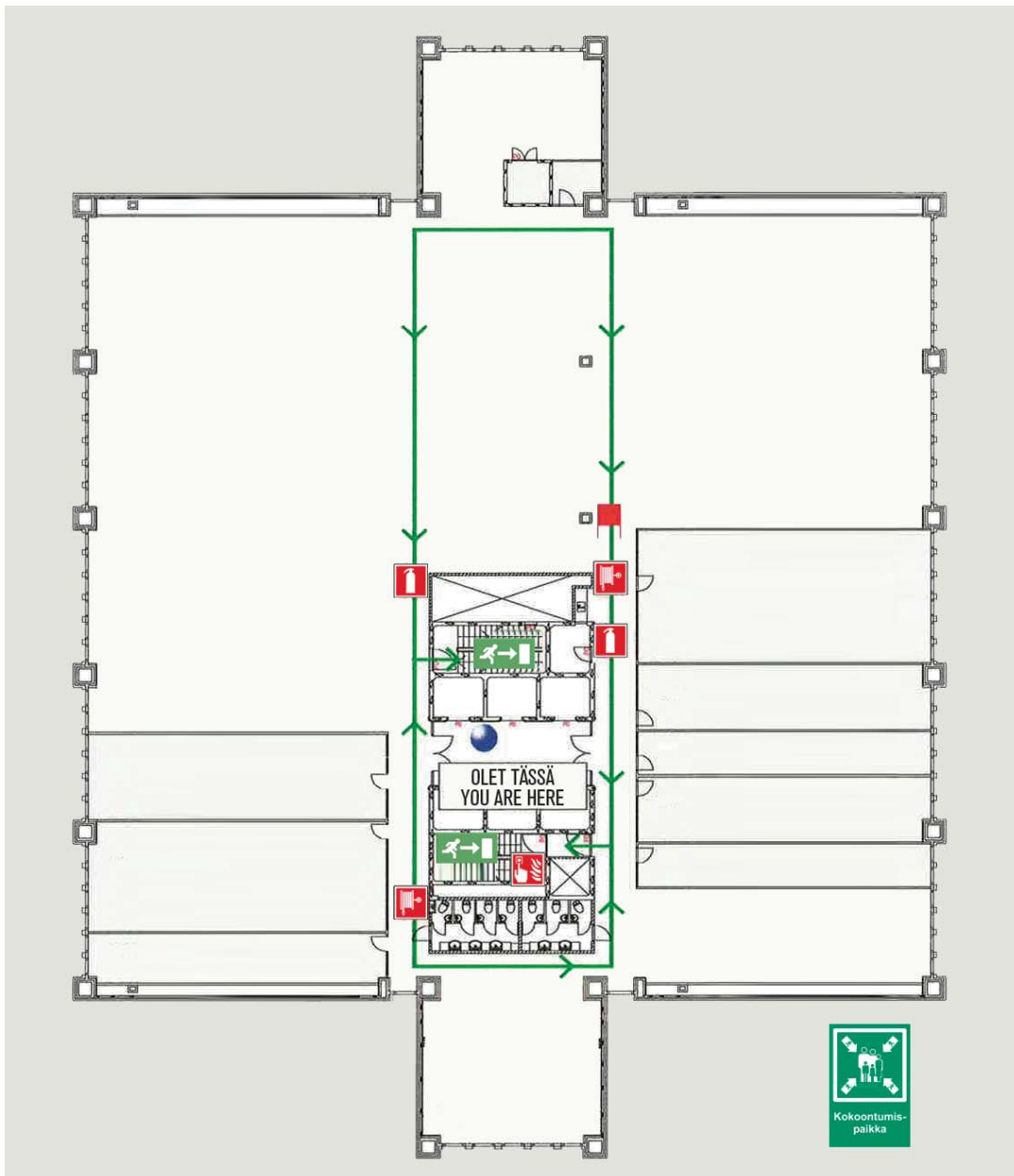
Palopäälystöliiton julkaisemasta Poistumisturvallisuusoppaasta. <https://spl.fi/product/poistumisturvallisuusopas/>

Tässä luvussa totesimme:

- Asuntolan turvallisuus on käytännön tekoja. Tutustu asuntolan ja opiston turvallisuusjärjestelmiin etukäteen.
- Asuntolan turvallisuusvastuuta voidaan jakaa turvallisuuspäällikölle.

- Turvallisuuspäällikön tehtävät on hyvä kirjata ja liittää pelastussuunnitelmaan.
- Asukkaiden ja henkilöstön turvallisuusosamisesta tulee huolehtia.
- Turvallisuuskävelyllä voidaan tutustua opistoon liittyviin turvallisiin paikkoihin ja laitteisiin.

SELKEÄSTI MERKITYT POISTUMISREITIT

Selkeä poistumiskartta auttaa löytämään kiinteistöstä kaikki käytettävissä olevat poistumisreitit ja muut turvallisuuden kannalta tärkeät asiat.

3. TURVALLISUUDESTA TIEDOTTAMINEN

Turvallisuus on tiedottamista ja viestintää. Tiedottaminen ja viestintä on opastusta, mahdollisesti jo ennalta opitun kertaamista. Tiedottaminen on myös ennakoivia mahdollisia vaaratilanteiden varalle.

3.1 Tiedottaminen arkitilanteissa

Asuntolan ylläpitäjä on vastuussa asukkaiden turvallisuustiedottamisesta. Jos asuntolaan on valittu turvallisuuspäällikkö, turvallisuustiedottaminen kuuluu hänen tehtäviinsä.

Tiedottamiseen on useita mahdollisuuksia. Opisto-organisaatio järjestää tavallisesti yhteisiä tiedotustilaisuuksia. Näihin tilaisuuksiin sopivat myös turvallisuustiedotteet. Opistoyhteisössä asuntolaan liittyvistä asioista tiedotetaan aina lukuvuoden alkaessa asuntolassa asuvien tiedotustilaisuudessa. Turvallisuustiedotteita voidaan jakaa sähköpostilla jokaiselle opiskelijalle, ilmoitustaululla tai sosiaalisessa mediassa. Tiedottamistavalla ei sinänsä ole merkitystä. Tärkeää on, että turvallisuusviesti menee perille varmasti ja kaikille asuntolassa tai opistossa toimiville.

Millainen on hyvä turvallisuustiedote?

Hyvä tiedote on selkeälukuinen. Tiedotteesta tulee ilmetä mistä asiasta on kyse, kenelle se on tarkoitettu ja miksi asia on tärkeä. Tiedotteesta tulee olla päiväys, tieto siitä, mitä ajanjaksoa tiedote koskee sekä kuka tiedotteen on tehnyt. Hyvän turvallisuustiedotteen viesti on tuotettu sillä kielellä, jota tiedotetta lukevat ymmärtävät.

Turvallisuustiedottamista on myös asuntolassa toteutettavien hankkeiden aiheuttamat muutokset asukkaiden arjessa. Näitä ovat esimerkiksi poikkeavat kulkureitit, mahdolliset vaarapaikat tai organisaation tiloissa lisääntyvä liikkuminen ja ulko-ovien aukipitäminen. Myös ulkopuolisten asuntoihin kulkeminen tarvittavien korjaustoimien yhteydessä yleisavaimella on tärkeää turvallisuustiedottamista.

Asuntoloissa liikkuu usein muita ihmisiä kuin asukkaita. On ensiarvoisen tärkeää, että asukkaita neuvotaan ohjeistamaan myös vierailijoitaan turvallisuuteen liittyvissä asioissa ja esimerkiksi tilois-

sa suoritettavista korjaustoimista, jotka vaikuttavat liikkumiseen asuntolan tiloissa ja piha-alueilla.

3.2. Viestinnän ja turvallisuuden vuosikello

Vuosikellon avulla turvallisuusasioiden edistämistä tulee systemaattista. On tavallista, että opistolla on joka syksy uusia opiskelijoita, joille turvallisuusasiat ovat uusia. Systemaattinen ja säännöllinen lähestymistapa kertoo yleensä turvallisuuden arvioimisesta ja korkeasta turvallisuuskulttuurista. Viestinnässä voidaan huomioida vuosikellon avulla vuoden- ja vuorokaudenajat sekä niihin liittyvät riskit. Tällaisia ovat esimerkiksi talven liukkaus ja pimeys; keväällä ja kesällä tulvat tai kuiva maasto; syksyllä esimerkiksi myrskyt ja sähkökatkot.

Vuosikelloon voi lisätä turvallisuusdokumentaation päivittämisen ajankohdan, paloturvallisuusmuistutukset sekä ensiapu- ja alkusammutuskoulutuksien järjestäminen. Asuntolan osalta vuosikelloon voidaan lisätä sammuttimien, palovaroittimien, ensiapukaappien ja muiden turvalaitteiden tai -välineiden tarkastukset. Myös yleisestä vaaramerkistä muistuttaminen sopii turvallisuuden vuosikellon sisältöihin opistolla.

Vuosikello toimii turvallisuusasioiden muistuttajana asuntolan ylläpitäjälle, huoltoliikkeelle, isännöitsijälle ja turvallisuuspäällikölle. Viestintä on vuosi vuodelta helpompaa, kun sidosryhmät tietävät jo odottaa säännöllisesti ilmestyviä viestejä. Vuosikellon voi laatia myös asuntolaan. Tällöin kelloon voidaan merkitä vuorokaudenajat ja asuntolan turvallisuustoimet aamulla, päivällä, opintojen päättyttyä, illalla ja yöllä.

Opistoilla koulutetaan monipuolisesti eri alojen osajia. Opiston turvallisuusasioita kannattaa sitoa eri koulutusalojen opintosuunnitelmiin. Näin opiskelijat voivat hyödyntää opistolla hankittua turvallisuusosaamista siirtyessään työelämään. Minkä alan opiskelijat voisivat laatia turvallisuuden vuosikellon opistolle?

Vakavia turvallisuuspoikkeamia on vaikea ennakoida. Turvallisuutta uhkaavan tapahtuman jälkeen turvallisuusviranomaiset selvittävät tarkasti onnettomuuksiin ja poikkeamiin liittyviä syy- ja seuraussuhteita. Esimerkiksi tulipalojen osalta pelastusviranomainen tekee yhteistyössä poliisin kanssa palotutkinnan ja samantapaisia menettelyjä on myös muiden poikkeamatapahtumien osalta.

Vuosikello ja siihen liittyvä säännöllinen tiedottaminen kuvastaa sitä, että asuntolassa ja opisto-organisaatiossa turvallisuudesta viestitään ja turvallisuudesta puhuminen on säännöllistä ja systemaattista.

3.3. Tiedottaminen onnettomuustilanteessa

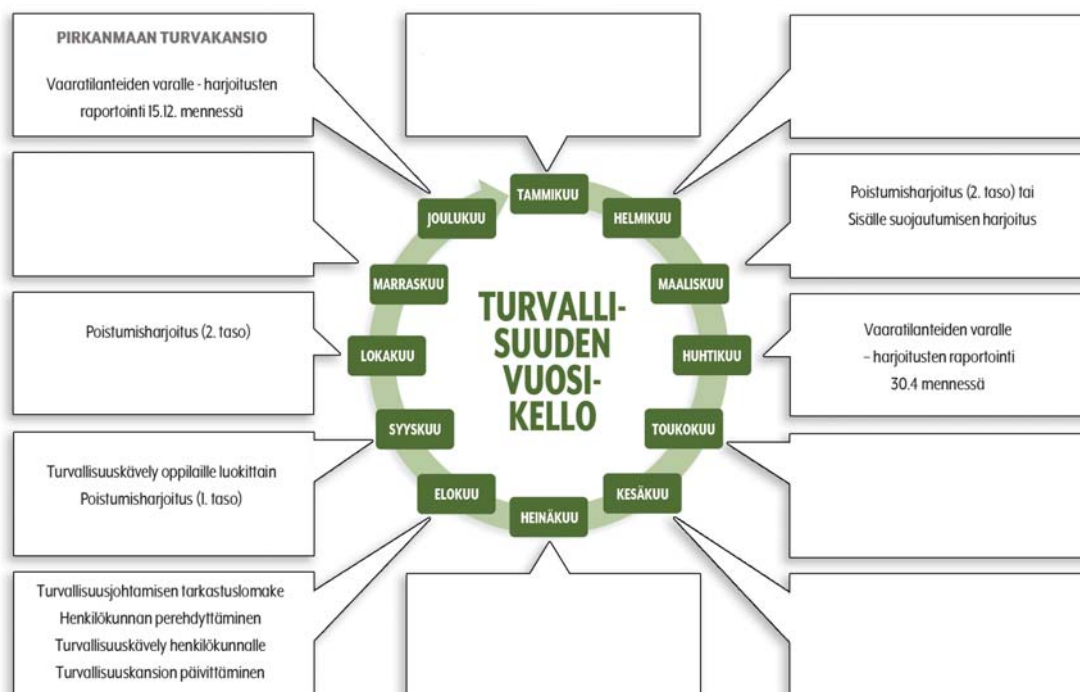
Onnettomuustilanteessa tiedon kulun nopeus korostuu. Välittömässä vaaratilanteessa on osattava hakeutua turvaan ja soittaa apua. Mahdollisen onnettomuustilanteen sattuessa asukkaille annettu ennakoiva ohjaus nousee tärkeäksi. Ennakoivalla ohjauksella tarkoitetaan tässä niitä turvallisuusnäkökulmia, jotka on mainittu pelastussuunnitelmassa ja turvallisuusoppaissa.

Kriisiviestintää suunniteltaessa on hyvä pysähtyä pohtimaan, keitä ja mitä tahoja opiston tulee

onnettomuustiedottamisella tavoittaa. Tavoiteltavia ryhmiä ovat esimerkiksi asukkaat, alaikäisten asukkaiden vanhemmat, kunta, johtokunta, taustaorganisaatio ja viranomaiset. Kuten muukin kriisitöiminta, onnettomuustilanteessa tiedottamisen tehtävät on hyvä jakaa useammalle toimijalle. Melko tavanomaista on, että rehtori tiedottaa organisaation ulkopuolelle, kun taas turvallisuuspäällikkö huolehtii opiston sisäisestä tiedottamisesta. Median toimintaa voidaan ohjata suunnitteleamalla etukäteen: kuka yhteisössä tiedottaa mediaa, mihin puhelinnumeroihin media voi soittaa ja mistä media voi lukea tiedotteita.

Kriisitilanteissa vastuu onnettomuustiedottamisesta siirtyy viranomaiselle. Esimerkiksi tulipalon sattuessa pelastusviranomainen johtaa tiedottamista onnettomuuspaikalle päästyään. On muistettava, että erityisesti organisaation sisäistä tiedottamista saatetaan tarvita onnettomuustilanteissa usein jo ennen pelastuslaitoksen tuloa. Tämän vuoksi sisäiseen tiedottamiseen tulisi kuulua menetelmiä ja välineitä, joilla tieto saadaan toimitettua mihin tahansa vuorokaudenaikaan. Markkinoilla on puhelimeen liitettäviä sovelluksia, joilla organisaation sisäinen onnettomuustiedottaminen on mahdollista.

TURVALLISUUDEN VUOSIKELLO (Liite 4 s. 58)

Sekä sisäisessä että ulkoisessa onnettomuus- tai kriisitiedottamisessa on hyvä ottaa huomioon muutamia peruslähtökohtia:

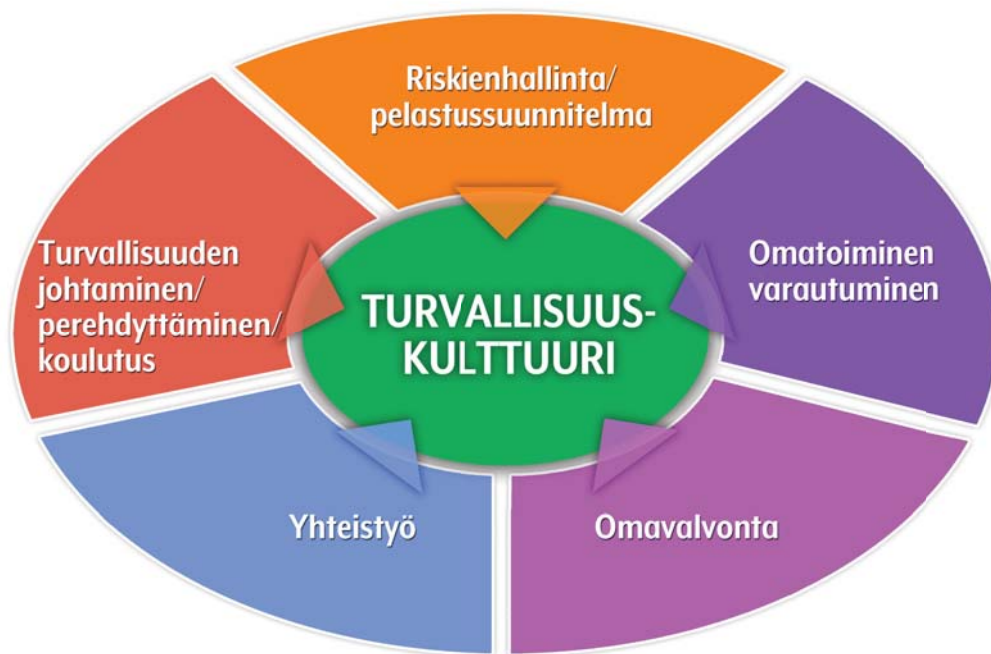
- nopeus ja täsmällisyys
- kerrottava, missä turvallisuuspoikkeama on tapahtunut, keitä poikkeama koskee
- kerrottava, kuinka kauan poikkeaman oletetaan kestävän
- kerrottava faktoihin perustuvia asioita, ei arveluja
- kerrottava, koska ja missä mediassa tai millä välineellä poikkeamasta ilmoitetaan uudelleen
- mikäli mahdollista, rauhoittaa niitä, joita poikkeama koskee
- kerrottava, kuka asiaa hoitaa (viranomainen, organisaation johto, kriisiryhmä)

Tämän oppaan lopussa on malleja kriisitiedotteista. Voit tutustua niihin liitteessä 1.

Tässä luvussa totesimme, että:

- Turvallisuus on viestintää.
- Arkiviestinnässä voidaan hyödyntää turvallisuuden vuosikelloa.
- Arjen turvallisuusviestintä edistää tarkoituksenmukaista toimintaa hätätilanteessa.
- Kriisitilanteessa viranomainen huolehtii kriisiviestinnästä eli kriisin välittömistä vaikutuksista ja toimista.
- Viestintään liittyvää tehtävänjakoa sekä arki- että kriisitilanteissa tulee suunnitella etukäteen.

TURVALLISUUSKULTTUURIN TEKIJÖITÄ

Kokonaisuus on osiensa summa!

4. TURVALLISUUDEN OMAVALVONTA

Asukkaiden aktiivinen ote turvallisuusnäkökulmiin auttaa pitämään yllä hyvää turvallisuuskulttuuria asuntolassa. Samoin pelastussuunnitelman päivittäminen tukee asukkaiden ja käyttäjien turvallisuusseurantaa.

4.1 Turvallisuuspoikkeamatiedon kerääminen ja toimenpiteet

Turvallisuuspoikkeama on arjen toimintaan liittyvä häiriö, riski- tai vaaratilanne. Hoitamattomana turvallisuuspoikkeama voi edetä ja aiheuttaa kriisin. Tällöin puhutaan vaaratilanteiden eskaloitumisesta.

Asuntolan järjestyssääntöihin on hyvä kirjata, miten turvallisuuspoikkeamista ilmoitetaan organisaatiossa. Organisaation on hyvä kannustaa asuntolan asukkaita ilmoittamaan havaituista puutteista henkilökunnalle tai turvallisuuspäällikölle.

Asukkaita voidaan ohjeistaa myös omavalvonta-ohjeilla. Organisaatioiden puutteiden kirjaamiseen ja omavalvontaan on suunniteltu erilaisia digitaalisia ohjelmia. Tällaisia ovat esimerkiksi Granlund Manager, Notecrow ja Secapp.

Granlund on vuonna 1960 perustettu kiinteistö- ja rakennusalan yhtiö. Yhtiön tavoitteena on parantaa kiinteistöjen toimivuutta ja älykkyyttä sekä samalla ihmisten hyvinvointia rakennetussa ympäristössä. Yhtiön toimialoja ovat talotekninen suunnittelu, kiinteistöjohtamisen palvelut ja ohjelmistot, energia-, ympäristö- ja kiinteistöalan konsultointi, rakennuttaminen ja valvonta sekä isännöinti. **Granlund Manager** -huoltokirjan avulla kerätään ja ylläpidetään **kiinteistön huolto- ja ylläpitotoimintaa** suunnitelmallisesti. Granlund Manager -huoltokirjasta näet kaikki kiinteistön dokumentaatiot ja huoltosuunnitelman mukaiset huoltotehtävät aikataulutettuina.

Notecrow on Secrow Oy:n kehittämä nykyaikainen mobiili taskuopas, joka toimii kaikissa laitteissa ja on siten aina mukana. Yhdellä ikonin painalluksella käyttäjällä on ajan tasainen turvallisuustieto heti käytössä. Yhtiön kokemus turvallisuuden alalta on tuonut ratkaisuja turvallisuusohjeiden jalkauttamiseen yhdessä muiden kokonaisuuteen liittyvien ohjeiden kanssa. Toimijan omat **proaktiiviset ja preventiiviset turvallisuussuunnitelmat ja -ohjeistukset**

ovat näissä ratkaisuisa ytimenä, mutta helppokäyttöiset ohjeet/oppaat voidaan vastaavasti toteuttaa muihinkin tarpeisiin.

Secapp on kriittisen viestinnän ja hälyttämisen **reaktiivinen palvelu**, joka soveltuu erityisesti kriittisiin tilanteisiin varautumiseen ja turvallisuuden takaimiseen. Secappin avulla voit lähettää massaviestejä, hälyttää yksilöitä ja tiimejä, käsitellä kriittisiä tietoja ja viestiä tietoturvalisen chatin sekä videopuheluiden avulla. Kaikki tämä tapahtuu tietoturvalisella alustalla ja asiakkaan omistuksessa.

Jos digitaalista järjestelmää ei ole käytössä, opistolla kannattaa toteuttaa oma poikkeamatoimenpide-aulukko, jonne puuteilmoitukset kerätään. Poikkeamien dokumentointi on merkki systemaattisesta turvallisuuskulttuurista ja omavalvonnasta. Ilmoituksesta tulee selvittää mahdollinen puute, missä se sijaitsee, kuka sen on ilmoittanut ja mitä toimenpiteitä puutteen korjaamiseksi on tehty. Yksinkertaisimmillaan poikkeamatoimenpiteiden taulukko voi olla opiston turvallisuusvastaavan tiedosto, johon puutteita kirjataan punaisella. Kun puute on korjattu, huomautus merkitään listaan vihreällä. Tarkastuslista voi olla myös pilvidokumentti, jolloin se on helposti tarkastuskierroksilla mukana ja heti täytettävissä. Se on myös helppo lähettää eteenpäin asuntolan ylläpitäjälle, asukkaille ja huollolle mahdollisia toimenpiteitä varten. Toisaalta paperilla tai vihossa näkyvä poikkeamadokumentti voi olla yksinkertaisempi toteuttaa. Kun kirjaukset tehdään huolellisesti, taulukko toimii hyvänä työkaluna mahdollisten onnettomuuksien poissulkemiseksi.

Mobiilit työkalut avuksi.

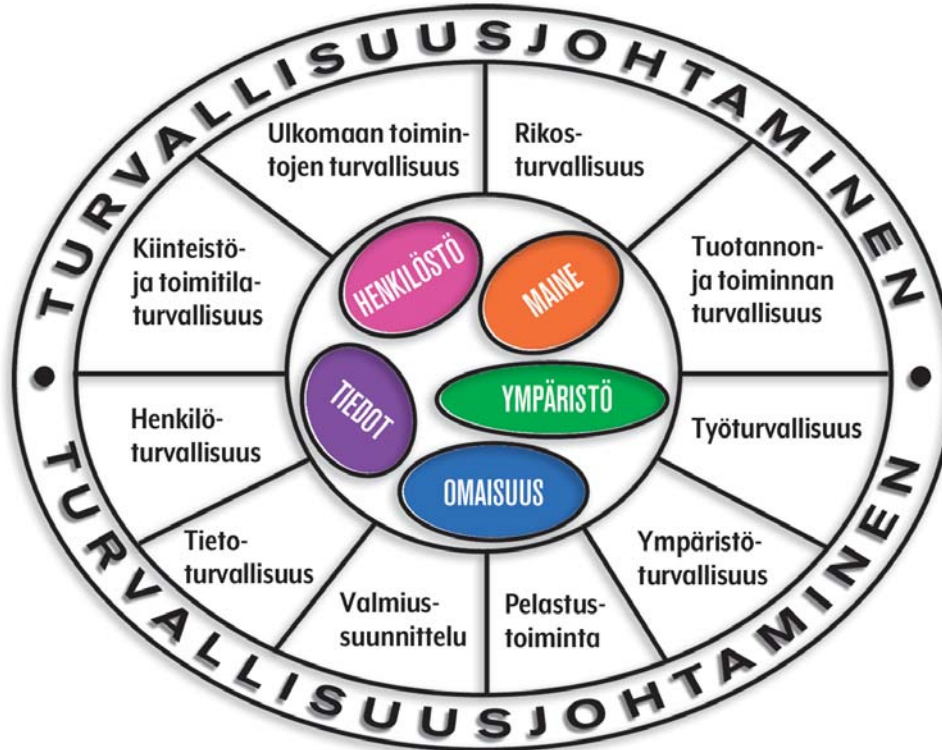

Kyselyn vastaukset kootaan, ja asuntolan ylläpitäjän nimeämä henkilö ja turvallisuuspäällikkö käsittelevät ne. Mahdolliset vaaranpaikat voidaan hyvin saada kyselyn tulosten kautta kartoitettua ja turvallisuusongelmiin puututtua nopeasti. On hyvä tähdentää, että turvallisuuskysely on ehdottoman luottamuksellinen. Mikäli opistolla on yleistä majoit-

tustoimintaa lyhyen aikaa majoittuville, myös heidän tulisi voida osallistua kyselyyn.

Parhaimmillaan kysely edistää ylläpitäjää rakentamaan tilannekuvaa asuntolan turvallisuudesta ja asukkaiden kiinnostusta turvallisuusasioihin. Tämän vuoksi kysely on hyvä toteuttaa säännöllisesti.

TURVALLISUUS ON 360 ASTETTA

Elinkeinoelämän keskusliiton turvallisuuden malli.

5. TURVALLISUUSTYÖTÄ TUKEVAT TEKNISET JÄRJESTELMÄT

Mikäli asuntolan ylläpitäjä haluaa hankkia rakennukseen turvajärjestelmiä, hankinnassa kannattaa hyödyntää alan asiantuntijaa. Asiantuntijalla on mahdollisuus suunnitella asiakkaan tarpeisiin oikeanlaisia varusteita. Nykyisellään järjestelmät ovat käytännössä digitaalisia ja internet-pohjaisia järjestelmiä.

Turvajärjestelmien suunnittelussa kokonaisuuden huomioiminen on tärkeää. Laitteet ja järjestelmät edellyttävät ylläpitoa ja huoltoa. Myös näistä tulee sopia. Huoltosopimukset, jotka on laadittu hyvin ja huolellisesti, auttavat myös huoltoliikkeitä toimimaan turvallisuuskulttuuria edistävästi. Huoltopäiväkirjaa tulee kirjata määräaikaistarkastukset ja testaukset asianmukaisesti. Tehtyjen toimienpiteiden dokumentointi on tärkeää.

Tässä luvussa on kuvattu luettelonomaisesti keskeisimpiä turvajärjestelmiä ja riskejä, jotka opiston turvallisuussuunnittelussa tulisi ottaa huomioon.

5.1 Rikosten estäminen lukituksella ja valvonnalla

Poliisihallituksen tilastojen mukaan yleisesti asuntomurtojen määrät niin asuntoihin, ulkoiluvälinevarastoihin kuin pyöräsuojiinkin ovat hieman laskeneet. Tämä kertoo paremmasta lukituksesta, kulunvalvonnasta ja yleisestä valvutuneisuudesta. Ongelma ei silti ole katoamassa, päinvastoin aihe on aina ajankohtainen.

Yleensä asumisturvallisuutta tarkasteltaessa pohditaan lukituksen tarkastamista ja palovaroitimen asentamista. On kuitenkin hyvä huomioida myös mahdollinen murtosuojautuminen. Poliisihallinnon tilastojen mukaan erityisesti nuorten tekemät omaisuusrikokset ovat lisääntyneet viime vuosina. Opistoilla avainturvallisuuteen on kiinnitettävä erikseen huomiota.

Keillä kaikilla on loppujen lopuksi pääsy asuntolan huoneisiin? Onko mahdollista, että asuntolasta jo pois muuttanut asukas on teettänyt huoneeseen ylimääräisiä avaimia?

Opisto- ja asuntola-alueen valaiseminen, kameravalvonta ja aitaaminen sekä ympäristön siisteys liittyvät *kuorisuojaukseen*. Kuorisujaus estää omai-

suusrikoksia. Opistoissa ja asuntoloissa on tavallisesti hyvä yhteishenki ja siksi luottamuksen kulttuuri voi toimia omaisuusrikoksia ehkäisevänä tekijänä. Hyvän yhteishengen ja luottamuksen kulttuurin lisäksi on varauduttava kuitenkin käytännön toimilla omaisuusrikoksiin. Yhteisöllisyyttä pidetäänkin toissijaisena ennakoinnin muotona (sekundaaripreventio), mikä voi olla yhteydessä turvallisuudentunteeseen ja hyvinvointiin. Tässä oppaassa näitä asioita ei käsitellä laajemmin.

Omatoimisella varautumisella voidaan suojautua hyvin murroilta. Kiinteistön tai asuntolan murto- tai kuorisuojauksesta ilmoittaminen tiedottein, kuvasymbolein tai turvakilvin viestittää omaisuusrikosta suunnittelevalle, että rakennuksen kuorisuojauksesta pidetään huolta ja rakennusta valvotaan. Vaikka murtosuojauksesta olisikin huolehdittu, kassakaappien avaimet ja turvallisuuteen liittyvät salasanat on syytä säilyttää erillisissä lukituissa tiloissa opiston sisätiloissa. Kesällä saatetaan helpommin pihalla ollessa jättää ulko-ovi lukitsematta tai ikkunat auki. Samoin opiskelijoiden poissa ollessa, esimerkiksi loma-aikoina, tarjoutuu murrolle hyvä mahdollisuus. Suurin osa murroista tehdään vääntämällä ovi auki, ikkuna rikkomalla, vääntämällä tai avoimesta ikkunasta kulkemalla. Murroissa ovia osataan avata myös erilaisten piikkien ja koukkujen avulla.

Ilkivaltaa on kaikki hyviä tapoja loukkaava käyttäytyminen julkisella paikalla sekä aiheettoman hä-

Muista kuorisuojaus!

Tekniikka ennaltaehkäisee, havaitsee ja hälyttää!

täilmoituksen tekeminen. Vahingontekoa on kaikki yksityisen tai julkisen omaisuuden oikeudeton hävittäminen, vahingoittaminen, turmeleminen, likaaminen tai rikkominen. Vahingonteko on myös kiinteistön seinien töhriminen tai autojen potkiminen. Kiinteistöjen seinille on piirretty sinne kuulumattomia graffiteja tai muita piirroksia. Yleensä kiinteistön omistaja toivoo tuotteiden poistoa mahdollisimman nopeasti, koska graffitit eivät anna hyvää kuvaa organisaatiosta.

Asuntolan ylläpitäjä joutuu korvaamaan ilkivallan korjaamisen. Päätäväisellä otteella, esimerkiksi heti graffitin ilmaantuessa, kannattaa toimia aikailematta ja puhdistaa se pois. Graffitin tekijälle tämä on viesti, ettei kohteen sotkeminen ole kannattavaa. Seinille ilmestyneistä piirroksista tulee tehdä rikosilmoitus. Mikäli graffitit tai muu ilkivalta jätetään korjaamatta, rakennuksessa toimiville ja sitä ulko-

puolelta tarkasteleville välittynyt viesti välinpitämättömyyden kulttuurista. Viranomaiset tuntevat hyvin ”rikkinäisen ikkunan teorian”, joka ei ole varsinainen teoria, vaan ennakoiva tapahtumakulku korjaamattomasta ilkevallasta.

Päätelmän mukaan on mahdollista, että rakennukseen ilmestyy ensin seinille sotkuja – maalauksia tai muuta ilkivaltaa, esimerkiksi polttomerkkejä – siten rakennuksen ikkuna rikotaan. Tätä seuraa rakennuksen valtaaminen ja lopulta tulipalo. Tämän vuoksi myös asumattomat rakennukset tulisi pitää siisteinä. Toisinaan ilkivallan tekijä on lähempänä kuin osataan kuvitella. Tämän vuoksi myös opiskelijoille on hyvä ilmoittaa rikosilmoituksen tekemisestä.

Töhritty kiinteist viestii välinpitämättömyydestä. Töhräjien poistamisen maksaa usein kiinteistön omistaja.

Avainturvallisuus

Lukitus ja kulunvalvonta ovat tärkeitä omaisuuden suojaamisen välineitä. Avainturvallisuuteen liittyy kaksi näkökulmaa: avainhallinta ja avainten säilytys. Avaimien käyttöoikeuksien tulee olla tarkoin määritellyt. Asuntolan ylläpitäjän tulee nimetä avainhallinnasta vastaava luotettava henkilö, joka hoitaa lukituksiin ja sarjoituksiin liittyvät muutokset sekä säilyttää, luovuttaa ja palauttaa avaimet. Avaimia voidaan luovuttaa käyttötarpeen mukaan kuittausta vastaan. Avaimia ei saa merkitä siten, että ne voidaan yhdistää johonkin tiettyyn kiinteistöön. Asuntolan ulko-oveen ja tarvittaessa muihin-

kin tiloihin olisi hyvä hankkia murtosuojausta, joka estää lukon kieleen kohdistuvan murtoyrityksen. Ikkunat, jotka ovat maan tasalla, olisi hyvä suojata erityisellä murtosuojakalvolla. Kun kyse on suuresta kiinteistöstä, kannattaa suosia elektromekaanista lukitusjärjestelmää. Mekaaniset lukitukset ovat asuntoloissa tyypillisiä, ja selkeällä avainhallinnalla tällainen järjestelmä toimii hyvin. Elektromekaaninen lukitusjärjestelmä mahdollistaa paremmin kulunvalvontaa ja joustavuutta. Tällaista sähköön perustuvaa järjestelmää käytettäessä ei tarvitse maksaa kuluja avainten uudelleensarjoituksesta. Kiinteistön ulkoseinässä tulisi olla putkilukko, jonne saadaan reittiävain esimerkiksi pelastustoimea, vesilaitosta tai energialaitosta varten. Putkilukko asennetaan noin kahden metrin korkeudelle maatasosta.

Muuttajan lista

Dokumentaatio helpottaa opiston omaisuuden hallintaa, kun henkilöstö, opiskelija tai asuntolan asukas vaihtuu. Työnsä, opiskelupaikkansa tai asuntolan asunnon jättävälle voidaan antaa lista, johon merkitään, kun tietty lainassa, hallinnassa tai käytössä ollut tuote on palautettu. Tällaiseen listaan kirjataan päivämäärä ja nimikirjoituksella palaute- tut tavarat tai tuotteet:

Olen palauttanut:

- asuntolan avaimen
- turvpuhelimien
- tietokoneen
- puhelimen ja sim-kortin
- turvaliivin
- opiston hupparin
- hankintoja varten minulle annetun luottokortin
- opiskelijoiden nimi- ja yhteystietolistan
- ensiapurepun
- polkupyörän avaimen
- ohjelmalisenssin koodin
- kirjastokortin

Kameravalvonta

Asuntolan turvallisuutta voidaan lisätä tallentavan kameravalvonnan avulla, mikäli tällaiselle koetaan tarvetta. Tarve voi olla esimerkiksi ilkkivalan esiintyminen. Valvontakameroiden käytössä ja asentamisessa tulee kuitenkin ottaa huomioon asuk-

kaiden yksityisyys; kamerat eivät saa kohdistua suoraan asuntoon. Myös tietosuoja-asiat tulee huomioida. Jos kameravalvonta asennetaan jälkiasennuksena, asuntolan tai opiston toimijoille on kerrottava kameravalvonnasta. Kameravalvonnan edellytyksistä työpaikalla on säädetty yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 16 §:ssä. Säännöksen tarkoituksena on turvata työntekijöiden yksityisyys (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 2004; Minilex.)

Kyseisen lainkohdan mukaan työnantaja saa toteuttaa kameravalvontaa käytössään olevissa tiloissa työntekijöiden ja muiden tiloissa oleskelevien henkilökohtaisen turvallisuuden varmistamiseksi, omaisuuden suojaamiseksi tai tuotantoprosessin asianmukaisen toiminnan valvomiseksi sekä turvallisuutta, omaisuutta tai tuotantoprosessia vaarantavien tilanteiden ennaltaehkäisemiseksi tai selvittämiseksi. Jokaisen toimijan tulee tietää, että alueella on valvontakamera. Valvontakamerasta tiedotetaan tavallisesti myös kuvasymbolilla. Kohteita, joihin kamera suunnataan, ei kuitenkaan tarvitse kertoa toimijoille. Suosituksena olisikin sijoittaa kamerat vain porrashuoneisiin, yhteistiloihin ja opiston piha-alueelle. Periaatteena on, että kameravalvonnasta tulee antaa asianmukainen tieto asukkaille ja henkilökunnalle. Kameran jäljenteiden katsominen on säänneltyä. Joissakin tapauksissa vain viranomaiset voivat katsoa kameran nauhoitteita.

Markkinoilla on tarjolla erilaisia teknisiä valvontalaitteita, joihin voidaan yhdistää murto- ja palohälytysjärjestelmä kameralla, sisäilman kosteusvalvonta tai SOS-hätäkutsu. Palveluun on mahdollista liittää myös valvonta sekä tarvittaessa vartiointi.

5.2 Paloturvallisuuden edistäminen paloturvallisuusjärjestelmillä

Opistorakennusten paloturvallisuuteen varaudutaan useilla erilaisilla järjestelmillä. Tällaisia ovat esimerkiksi sammutusjärjestelmät, automaattiset katkaisimet ja irtikytkennät, palo-osastointiin liittyvät ratkaisut, kuten aukipitolaitteet ja palopellit. Tekninen henkilöstö huolehtii tavanomaisesti näiden järjestelmien toiminnasta. Seuraavassa on ku-

vattu luettelonomaisesti muutamia näkökulmia paloturvallisuuden edistämiseen opistolla ja erityisesti asuntolassa.

Akkukäyttöiset laitteet

Sähköpyörät- ja mopot ladataan akuilla ja ne voivat syttyä palamaan. Näin ne voivat olla raken-

nusta, ympäristöä ja henkilöstöä uhkaava palo- ja myrkykaasuriski. Akkuja käytettäessä lataus on suurin riskien aiheuttaja.

Tulipalo koskee akun lataamista ja latausprosessin jälkeisiä tunteja, kun laite on edelleen kiinnitettynä laturiin. Litiumioniakkuja ja niitä sisältäviä laitteita ostaessa tulisi huomioida tuotteen laatu ja turvallisuus. Tärkeää olisi osata ottaa huomioon, ettei laitteen suojaominaisuuksissa ole käytetty vaarallisia komponentteja. Tuotteen turvallisuudesta ja akunvalvontajärjestelmästä tulee ottaa selvää tuotteen myyjältä. EU:n ulkopuolelta ostettuja tuotteita tulisi välttää.

Sähköpyörien akuille on suunniteltu turvajärjestelmän varustettuja latauskaappeja, jotka olisi hyvä ottaa tarvittaessa myös asuntoloissa käyttöön. Sähkökäyttöisten laitteiden määrä tulee vuosien edetessä yhä kasvamaan.

Opiston tulee laatia asuntolaan selkeät ohjeet akkukäyttöisten laitteiden säilytyksestä ja latauksesta.

Opiskelijoita tulee ohjeistaa asukkaita lataamaan akku tilassa, jossa on palovaroitin tai palonilmaisin sekä alkusammutuskalusto. Ohjeita akkujen lataamiseen, turvalliseen käyttöön sekä säilyttämiseen voi hakea esimerkiksi Tukes.fi sivustolta.

Jos opisto käyttää aurinkoenergiaa tai jos opistolla säilytetään ladattavia kulkuvälineitä suljetuissa tiloissa, esimerkiksi autotalleissa, kannattaa paloturvallisuudesta ja lataukseen liittyvistä riskeistä ja menettelyistä tulipalotilanteessa keskustella pelastuslaitoksen päivystävän palotarkastajan kanssa. Pelastusviranomaisen neuvoo muutenkin mielellään paloturvallisuuteen liittyvissä asioissa.

Yhteistiloista huolehtiminen

Mikäli asuntolassa on asukkaiden käyttöön tarkoitettuja yhteistiloja, kuten esimerkiksi kahvihu-

oneita tai pienenkeittiöitä, tulee niiden turvalliseen käyttöön ohjeistaa erikseen. Yhteiskäytössä olevissa tiloissa tulee varmistaa, että kahvin- ja vedenkeitinmet ovat virran aikaviipeellä katkaisevia ja toimivia. Mikäli yhteiskäyttötiloissa on myös liesiä, ne tulee varustaa liesivahdilla. Liesivahti on helppokäyttöinen turvalaite, joka ehkäisee vaaratilanteet ja estää tulipalojen syttymisen. Liesivahti katkaisee lieden virran automaattisesti, mikäli se havaitsee ylikuumenemista, häiriötä pintalämpötilassa tai käyttöajan ylittyessä. Suomessa syttyvistä noin kolmesta, päivittäisestä liesipalosta olisi valtaosa ehkäistävissä liesivahdeilla. Laite tarkkailee ruoanlaiton lomassa liedellä syntyviä lämpötiloja sekä niiden muutoksia. Havaitessaan vaaratilanteen se ensin hälyttää, ja katkaisee liedeltä virran, mikäli ensihälytykseen ei reagoida. Vahti toimii suojana silloinkin, kun tilat ovat tyhjiällä tai lieden ohi kulkenut on jotenkin saanut lieden päälle tahtomattaan.

Yhteisiin tiloihin liittyy menettelyjä hätätilanteissa. Pelastussuunnitelmaan kirjataan, kenen tehtäviin kuuluu poistumistilanteessa tarkastaa asuntolan yhteiset tilat. Yhteisiä tiloja ovat keittiöt, keittonurkkaukset, varastot, kellarit, WC:t ja pukeutumistilat, erilaiset päiväsalit ja harrastetilat.

Varmistu sähkölaitteen turvallisuudesta!

Ruokala ja valmistuskeittiö samassa rakennuksessa Useat turvallisuutta, erityisesti paloturvallisuutta vaarantavat tekijät liittyvät ruokalaan ja valmistuskeittiöön.

Kylmälaitteet

Kuumeneva kylmälaite muodostaa käydessään vakavan paloturvallisuus- ja hygieniariskin. Kylmälaitteet ovat viime vuosina aiheuttaneet useita onnettomuuksia ravintola- ja majoitusliikkeissä, jotka kaikki olisivat voineet johtaa henkilövahinkoihin. Syinä olivat ennen kaikkea puutteet käytön aikaisessa valvonnassa ja laitteiden kunnossapidossa. Kylmälaitteita tulee osata käyttää oikein. Liian täyteen ahdettu kylmälaite ei toimi kunnolla ja laite kuormittuu pahasti. Tällöin elintarvikkeet eivät ole riittävän kylmässä ja laitteeseen muodostuu jäätä. Myös sähkönkulutus voi kasvaa moninkertaiseksi oikein käytettyyn laitteeseen verrattuna. Saman ilmiön saa aikaan laiminlyömillä kylmälaitteen säännöllisen huollon ja puhdistamisen. Kylmälaitteet tulee puhdistaa säännöllisin väliajoin esimerkiksi sulatuksen yhteydessä. Kylmälaitteiden osalta on huomioitava myös kylmäaineiden riskit. Kylmäaineet aiheuttavat vuodon sattuessa välittömän evakuointitarpeen. Turvallisuusjohdon onkin syytä selvittää, mitä kylmäaineita laitteissa käytetään ja tutustua käyttöturvallisuusohjeisiin. Myös pelastussuunnitelmassa tulee huomioida kylmäaineiden vaarat. Palotarkastaja tuntee kylmälaitteiden palo-

riskit ja häneltä kannattaa tarkistaa erityisesti kemikaaleihin liittyviä yksityiskohtia.

Liesi, uuni ja rasvakeitin

Sähköliedestä ja uunista tulee aina katkaista virta, jos se on käyttämättä pidempään tai henkilökunta poistuu keittiöstä. Käytönaikainen puhtaus vähentää onnettomuusrisiä. Lämpöhauteita käytettäessä on huolehdittava siitä, että valmistajan ohjekirjassa ilmoitettua vesimäärää ei aliteta. Myös lämpöhauteista tulee katkaista virta käyttökatojen ajaksi. Laitteen on annettava jäähtyä ennen veden tyhjentämistä.

Nestekaasu

Keittiön kaikkien nestekaasun käyttölaitteiden tulee olla sisätiloihin hyväksytyjä ja niissä tulee olla liekinvalvontalaite sekä letkurikkoventtiili. Sisällä keittiössä saa säilyttää korkeintaan 25 kiloa nestekaasua, edellyttäen että kaasua käytetään keittiölaitteissa. Määrään lasketaan myös tyhjat kaasupullot. Kaasun käytöstä päättää paikallinen pelastusviranomainen. Nestekaasun käsittelylaitteistojen kiinteitä asennuksia saa tehdä ja huoltaa vain hyväksytyt kaasuasennusliike. Käyttäjien tulee valvoa nestekaasulaitteiden kuntoa päivittäin. Jos laitteissa on toimintahäiriöitä tai letkut näyttävät huonokuntoisilta, on syytä tilata valtuutettu huolto heti. Kaasuliesi sammutetaan jokaisen käytön jälkeen, eikä liekkiä säädetä pienelle odottamaan

Tarkkaile toimintaa ja huollata ajoissa!

seuraavaa käyttäjää. Kaasuliesi luovuttaa täyden lämpö määrän heti sytyttämisen jälkeen. Jos liesi on käyttämättä pidempään, pääventtiili tulee sulkea. Nestekaasun säilytys kellareissa ja maanalaisissa tiloissa on kielletty. Pulloja ei saa sijoittaa niin, että ne eivät pääse kuumentumaan eivätkä ne ole alttiita mekaaniselle kulutukselle. Niitä ei saa sijoittaa poistumisreiteille ja säilytystilassa tulee olla riittävä tuuletus. Tarkempia ohjeita kaasun käytölle löytyy nestekaasuasetuksesta (129/1999) ja KTM:n päätoimestä nestekaasuasetuksen soveltamisesta.

Rasvahormit ja suodattimet

Rasvahormit ja rasvasuodattimet tulee puhdistaa säännöllisesti. Rasvahormit on puhdistettava vähintään kerran vuodessa ja muut poistoilmahormit vähintään viiden vuoden välein. Ruokalassa on säilytettävä todistus viimeksi suoritetusta puhdistuksesta. Ellei todistus ole saatavilla, pelastusviranomaisen voi määrätä hormit puhdistettaviksi välittömästi. Rasvahormien puhdistamattomuus onkin valmistuskeittiöiden yleisimpiä huomautuskohteita palotarkastuksissa.

Rasvasuodattimet pesee ja puhdistaa keittiön oma henkilökunta. Pesutiheys määräytyy keitti-

ön toiminnan mukaisesti. Ohjeet tähän löytyvät omavalvontasuunnitelmasta. Puhtaat suodattimet parantavat keittiöhenkilöstön työympäristöä ja turvallisuutta. Lakiperusteena on pelastuslaki (379/2011, 13§) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>

Ruokalan sisustamateriaalit

Ruokalan turvallisuutta parannetaan myös kiinnittämällä huomiota sisustusmateriaalien paloturvallisuuteen. Materiaaleina käytetään vaikeasti syttyviä (SL 1) sisustusmateriaaleja, kuten palosuojattua puuvillaa, viskoosia, villaa tai polyesteria. Kun tiloihin hankitaan esimerkiksi somisteita tai uusia tekstiilejä, on niiden paloturvallisuus huomioitava.

Jätekatokset, maastopalot ja tuhotyöt tulella

Opistojen toiminta tuottaa jätettä. Koska toiminta opistoissa on varsin monipuolista ja usein ruokakin valmistetaan paikan päällä, pakkausmateriaalia kertyy tavallisen toimintaviikon aikana runsaasti. Organisaatioiden jätekatosten tulee olla lukittavia. Samoin pahvinkierätytelinien ”pahvi-paavojen” ja keräyspapereiden säilytyksen tulee

Siisteys ja hyvä järjestys ovat hyvän turvallisuuskulttuurin tuntomerkkejä!

olla lukittavissa tiloissa. Jos palavaa materiaalia jätetään rakennusten ulkopuolelle, vaikkapa seinustalle, asetelma saattaa houkutellessa sytyttelyyn. Varsin monet rakennusmateriaalit, mutta erityisesti puurakenteet ovat alttiita tulelle.

Useilla opistoilla on hallussaan suurehko maa- tai piha-alue, jolla on useita rakennuksia. Tämä edellyttää merkittävällä tavalla omavalvontaa. Yleisessä käytössä olevat grillikatokset, nuotiopaikat ja takat voivat huolimattomasti käytettynä helposti aiheuttaa maastopalon. Kuivalla ja tuulisella säällä maastopalo leviää nopeasti ja ennakoimattomasti myös pohjakasvien, kuten sammaleen, varvikon ja jäkälän alla. Maastopalo on vaikeasti sammutettava. Siksi tulentelekoikoille tulee varata sopivat sammutusvälineet. Asuntolassa asuvia opiskelijoita tulee ohjata määräyksiin ja ohjein tulisijojen turvalliseen käyttöön tai kieltää tulisijojen käyttö kokonaan. Erityisesti muista kulttuureista tulevat tulee ottaa huomioon avotulta käsiteltäessä, sillä suomalainen tapa käyttää tulta poikkeaa kehittyvien tai kehitysmaiden tulenkäytöstä.

Tahallaan sytytetty palot voivat levitessään aiheuttaa suurempaa vahinkoa kuin sytyttelijä on tarkoittanut. Tahallaan sytytetty palo voi aiheuttaa opiston tai asuntolan toiminnan keskeytymisen kokonaan pidemmäksi aikaa. Vaikka rakennus säästytisikin palamiselta, savun aiheuttamat vahingot ovat paitsi ihmisille, myös rakenteille sekä vaarallisia että usein ajateltua suurempia. Tämän vuoksi on tärkeää, että nuotiopaikoille ja takkaan varatut polttopuut, pahvit, paperit ja muu palava materiaali säilytetään poissa rakennusten seinustalta.

**POISTA TUHO-
POLTTAJALTA
TILAISUUS!
TEHOSTA
MYÖS KULUN-
VALVONTAA!**

Hyvinvointialueilla toimivat pelastuslaitokset toivovat, että päivystävä palotarkastaja saa tiedon, jos rakennukseen tai rakenteeseen on ilmestynyt polttomerkkejä, sillä nämä saattavat ennakoita laajempaa ilkivaltaa. Oikea tapa toimia on valokuvata polttojälki tai muu tulella tehty ilkivalta ja toimittaa dokumentaatio viranomaisille. Pelastuslaitos tekee mielellään tutustumiskäyntejä uusiin rakennuksiin ja tiloihin. Oman alueen pelastuslaitoksen päivystävä palotarkastaja neuvoo mielellään paloturvallisuuteen liittyvissä pulmissa. Päivystävän palotarkastajan yhteystiedot on hyvä kirjata pelastussuunnitelmaan.

5.3. Omaisuuden menettämisen riskin hallinta vakuutuksella

Kiinteistöllä tulee olla kiinteistön täysarvovakuutus. Vakuutuksessa tulee ottaa huomioon kiinteistön oikeat kohteet ja järjestelmät sekä mahdolliset muutokset. Vakuutusmeklari on vakuutusalan ammattilainen ja puolueeton asiantuntija, jonka avulla voidaan tehostaa riskien sekä vakuutusratkaisujen hallinnointia. Vakuutusmeklarin käyttö vakuutusta hankkiessa tai muutoksissa voi olla järkevää. Opiskelijoita on syytä muistuttaa heidän omasta vakuutusturvastaan ja omien vakuutusten hankkimisesta tarvittaessa.

Opiston johtokunta ja johto tuntevat yleensä organisaation vakuutusturvan ja siihen liittyvät korvattavuudet.

Tässä luvussa kerroimme:

- Kuorisuojausella tarkoitetaan opiston rakennusten suojaamista ulkoa päin.
- Useat turvallisuuteen liittyvät järjestelmät ovat nykyisin sähköisiä tai digitaalisia ja edellyttävät perehdytystä.
- Opiston tilojen paloturvallisuus edellyttää monenlaista tarkkaavaisuutta ja huolenpitoa.
- Usein vaihtuvat asuntoloiden opiskelijat ja majoittajat voivat olla turvallisuusriski.
- Pelastuslaitoksen päivystävä palotarkastaja vastaa paloturvallisuuden pulmiin.

6. POIKKEUSOLOT

Kun yhteiskunta toimii normaalisti, eletään normaalioloissa, jolloin perustuslaki määrittelee kansalaisten perusoikeudet. Poikkeusolot määritellään valmiuslaissa (2011/1552,3§). Normaalioloista poikkeusoloihin siirryttäessä useat yksilön oikeudet ja velvollisuudet muuttuvat yhteiskunnan hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Kun valtioneuvosto toteaa yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa, että maassamme vallitsee poikkeusolot, valtioneuvoston asetuksella säädetään valmiuslain säännösten soveltamisen aloittaminen. Poikkeusolot voidaan määrätä, kun

- Suomeen kohdistuu aseellinen uhka, esimerkiksi hyökkäys tai sen aiheuttama jälkitila
- erityisen vakava aseellinen tai siihen rinnastettava muu uhka
- väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva vakava tapahtuma
- erityisen vakava suuronnettomuus
- vaarallinen tartuntatauti.

Lähihistoriassa olemme päässeet kokemaan poikkeusolot ja niiden aiheuttamat kansalliset ja paikalliset toimet, kun Covid 19 -pandemia aiheutti maailmanlaajuisen tartuntataudin. Tämä nostatti sekä yksittäisten ihmisten, kotitalouksien että organisaatioiden arvot ja ajatukset varautumisesta aivan uudelle tasolle.

Myös ilmaston lämpeneminen voi tulevaisuudessa aiheuttaa laajoja ongelmia, joiden vaikutukset ovat kaikkia koskettavia. Esimerkiksi pitkät kuivat jaksot, joiden aikana hallitsemattomat maastopalot ovat maailmalla lisääntyneet ja niiden aiheuttamat savuhaitat kulkeutuneet laajasti valtioiden rajoilta toisille. Samoin tulvat ja muut sää-ääri-ilmiöt ovat lisääntyneet. Lisäksi poliittiset ja uskonnolliset syyt sekä sodan mahdollisuus on tullut viime vuosina Eurooppaan aivan uudella tavalla näkyväksi.

Poikkeusolot aiheuttavat keskeisiä muutoksia opistojen toiminnassa. Opiston rakennuksia ja erityisesti asuntolaa voidaan joutua nopeasti käyttämään muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen, opiston ruokalan valmistuskeittiön ateriamäärät voivat nopeasti muuttua ja osa opiston henkilöstöstä ja opiskelijoista voidaan määrätä toisenlaisiin, yhteiskuntaa poikkeusoloissa palveleviin tehtäviin. Näille suurille muutoksille on tyypillistä, että toimenpiteisiin joudutaan ryhtymään nopeasti ja usein turvallisuussuunnittelulle ei ole tällaisessa tilanteessa aikaa. Siksi opistojen turvallisuussuunnitelmassa, esimerkiksi pelastus- tai kriisusuunnitelmassa tulee olla kirjattuna myös varautumiseen liittyvät näkökulmat ja toimenpiteet.

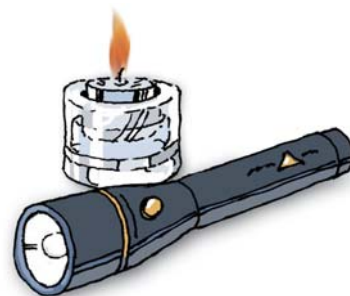
6.1 Keskeytykset sähkön ja veden jakelussa

Poikkeusolot eivät aina johda juridisesti poikkeusolojen määrittelyyn. Laajat sähkökatkot tai keskeytykset sähkön ja veden jakelussa ovat arjen häiriötilanteita, jotka aiheuttavat erityisiä toimia opisto-organisaatiossa ja myös opiston asuntolassa.

Sähkökatko on yhteiskunnallisesti merkittävä ja montaa toimintaan haittaavaa häiriötila. Pitkittyessään se sulkee kauppoja, estää maksamista, hanka-

Varaudu ennakkolta!

loittaa joukkoliikenteellä kulkemista sekä vaikuttaa lämmön tuotantoon.

Pitkäkestoinen sähkökatko voi vaikeuttaa ruoan, polttoaineen ja lämpimän veden saantia sekä aiheuttaa asuntojen nopeaa kylmenemistä. Lisäksi sähkökatko voi aiheuttaa pitkäkestoisemman vesikatkon, jolloin vedenjakelu keskeytyy kokonaan. Ihmisten asuinpaikasta tai -tavasta riippumatta olisi hyvä osata varautua muuttuviin tilanteisiin ja ymmärtää ennakoimisen tärkeys.

Sähkökatkon aikana sähköä tuottaviin laitteisiin ei saa itse koskea. Tärkeää on ymmärtää sulkea ennen sähkökatkoa päällä olleet kodinkoneet -ja laitteet. Ne voivat aiheuttaa tulipalon, mikäli ovat päällä taas sähkön palaudutta. Kotiin kannattaa hankkia paristoilla toimiva valaisin, joka toimii valona sähkökatkon aikana. Opiston asuntolassa on sovittava, kuka kytkee yhteiskeittiön sähkölaitteet pois käytöstä sähkökatkon aikana. Mikäli sähkökatkon aikana on hississä, tulee painaa hälytysnappia. Mikäli puhelin on mukana, kannattaa soittaa myös hätänumeroon **112**.

Häiriötilanteissa opistolla joudutaan vastaamaan nopeasti varautumiskysymyksiin. Miten asuntolassa on varauduttu tilanteeseen, jossa sähkön tai veden jakelu keskeytyy? Miten ruoka lämmitetään ja jaetaan? Miten hoidetaan hygienia- ja WC-asiat? Miten asuntola valaistetaan ja lämmitetään? Pelastuslaitosten varautumisesta vastaavat viranomaiset neuvovat kansalaisia ja organisaatioita mielellään varautumiseen liittyvien asioiden järjestämisessä.

6.2 Kotivara

Kotivara on omatoimista varautumista poikkeusoloihin. Normaalisti tulisi varata omaan asuntoon vettä ja ruokaa **72** tunnin ajalle eli itsenäisesti tulisi pärjätä noin kolmen vuorokauden ajan. Lisäksi olisi hyvä olla käytössä vähän käteistä, mikäli korttimaksaminen on esimerkiksi sähkökatkon vuoksi estynyt. Myös matkalaturi kannattaisi olla ladattuna joka asunnossa, jotta kännykän lataaminen olisi edelleen mahdollista. Patterit, paristokäyttöinen radio, taskulamppu, kynttilöitä tulitikkuineen sekä lääkkeet esimerkiksi särkylääke olisi myös hyvä olla hankittuna. Asuntolassa asuntolan ylläpitäjätaho tekee

Kotivara tuo turvaa!

omat ratkaisuuksa näihin tilanteisiin varautumalla itse ja ohjeistamalla asuntolassa asuvia opiskelijoita heidän vastuulleen jäävistä toimenpiteistä.

Vaikka kotivara on periaatteessa jokaisen omalla vastuulla, olisi hyvä, että asiasta keskusteltaisiin ja muistutettaisiin varautumisen tärkeydestä etukäteen vaikkapa asuntolakokouksessa.

6.3 Väestönsuoja

Väestönsuoja antaa suojan radioaktiiviselta säteilyltä, myrkyllisiltä aineilta ja rakennussortumilta.

Mikäli asuntolassa ei ole väestönsuojaa, suojautuminen tapahtuu ensisijaisesti omassa asunnossa tai alueen yleisessä väestönsuojassa.

Väestönsuoja on normaaliaikana usein varastokäytössä. Mikäli väestönsuojalle tulee käyttötarvetta, se tapahtuu viranomaisen kehotuksesta. Tällöin tila on pystyttävä muuttamaan väestönsuojaksi **72** tunnin sisällä. Suoja tulee tyhjentää sinne varastoiduista tavaroista ja ilmanvaihtokanavat tulee sulkea ja valmistella suojan oma ilmanvaihto käyttöön.

Väestönsuojia ja niiden laitteita ja tarvikkeita koskeva keskeinen lainsäädäntö muodostuu pelastuslaista, pelastustoimen laitteita koskevasta laista ja väestönsuojan laitteita ja varusteita koskevasta asetuksesta sekä väestönsuojan teknisistä vaatimuksista ja laitteiden kunnossapitoa koskevasta asetuksesta.

Kiinteistön omistajalla on vastuu väestönsuojasta ja omistajan tulee huolehtia, että suojan tekni-

siä ominaisuuksia ja laitteita koskevat vaatimukset täyttyvät. Väestönsuojalla tulee olla sovittuna kunnossapito ja huolto ja sekä säännölliset tarkastukset. Tarkastukset tulee kirjata siten, että omavalvonta on näiltä osin mahdollista.

Pelastuslaki (2011) ei edellytä kiinteistölle koulutettua väestönsuojanhoitajaa. Opiston olisi kuitenkin hyvä nimetä ja kouluttaa väestönsuojanhoitaja, joka tekee jokavuotisen tarkastuksen ja puutteita huomattuaan osaa tehdä tarvittavia toimenpiteitä. Ilman koulutusta suojan kunto ja varvikkeet saattavat jäädä puutteelliseksi. Väestönsuojakoulutusta järjestävät esimerkiksi alueelliset pelastusliitot.

Väestönsuojan tarkastuksen voi myös ulkoistaa alan yritykselle, jolla on koulutusta ja osaamista. Asuntolan turvallisuuspäällikkö tai huoltoyhtiön edustaja voi myös tehdä tarkastukset. Tärkeää on, että tarkastuksesta jää tarkastuspöytäkirja, johon on kirjattu havaitut puutteet ja toimenpiteet. Väestönsuojan varusteet tulee säilyttää lukitussa tilassa siten, että vältytään tuhoeläinten vahingoilta, omaisuusrikoksilta ja ilkeiltä.

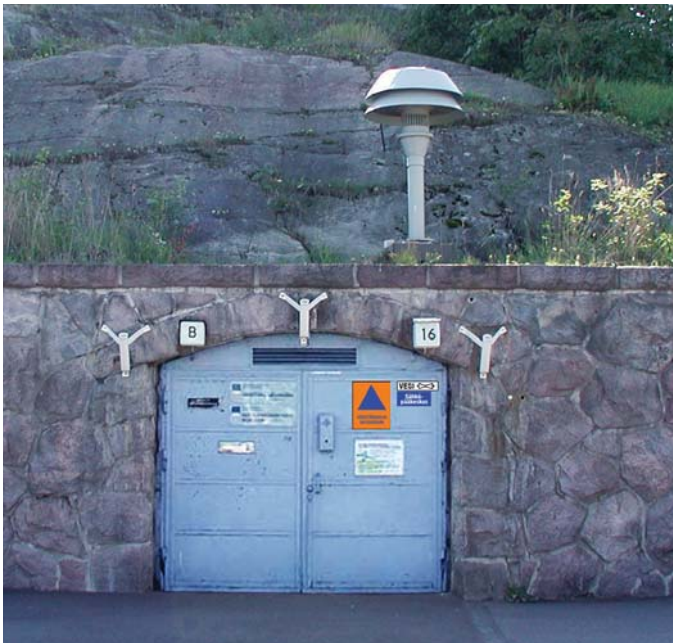
Opiston kaikkia opiskelijoita on hyvä ohjeistaa, miten toimitaan, mikäli asuntolan väestönsuoja jou-

dutaan ottamaan suojauskäyttöön. Tällöin jokaisen tulisi huolehtia mukaansa noin kahden - kolmen päivän elintarvikkeet ja juomat sekä lääkkeet ja hygieniatarvikkeet. Hyviä varusteita ovat makuupussi ja -alusta. Mukana tulisi olla myös taskulamppu ja toimivat paristot. Opistolla tulee varautua myös joditablettien ottamiseen. Joditabletteja tulisi olla siksi opistolla varastoituna tarvittava määrä.

Väestönsuojaan on kiellettyä viedä alkoholia, huumeita, aseita tai lämpöä tuottavia laitteita. Suojassa ei myöskään saa tupakoida. Myös lemmikkieläimet ovat kiellettyjä väestönsuojassa.

Tässä luvussa kerroimme:

- Poikkeusolot ja häiriötilanteet edellyttävät varautumista myös opistolla.
- Opiston tulee suunnitella, millä tavoin selviydytään, vesi- ja sähkökatkon aiheuttamassa häiriötilanteessa.
- Väestönsuojalle on hyvä nimetä vastuuhenkilö eli väestönsuojanhoitaja ja huolehtia hänen kouluttamisestaan.

Tunne suojaipaikkasi! Varmista että muutkin tuntevat!

7. OPISTON KRIISITOIMINTAMALLI

Kriisi on ihmisen tai organisaation kohtaama uusi tilanne, jossa aiemmin opitut ratkaisut eivät toimi. Kriisi tarkoittaa kreikkalaisen sanan *krisis* (suom. päätös) mukaan käännekohtaa, jossa yksilön tai organisaation tulevaisuus muuttuu. Yksilön näkökulmasta kriisit voivat liittyä elämän tuomiin muutoksiin tai traumaattisiin kriiseihin. Organisaation näkökulmasta kriisi on organisaation itsensä tai jonkun ulkopuolisen tekijän aiheuttama poikkeustila, joka uhkaa organisaation pääomaa ja vaatii välittömiä toimenpiteitä, erityisesti viestintää.

Kriisistä puhutaan yleensä silloin, kun ihminen tai organisaatio on joutunut tilanteeseen, jossa aikaisemmat kokemukset ja keinot eivät riitä uuden tilanteen ymmärtämiseen ja sen psyykkiseen hallitsemiseen. Traumaattiset kriisit aiheuttavat äkillistä ja epätavallisen voimakkaasta tapahtumasta, joka tuottaa kenelle tahansa huomattavaa kärsimystä. Kriisi on tapahtuma, joka koskettaa voimakkaasti suurinta osaa yhteisöä tai se vaikuttaa suureen joukkoon ulkopuolisia henkilöitä.

Asuntola on harvoin erillinen organisaatio, vaan ennemminkin osa ympäröivää yhteiskuntaa, sosiaalista tilaa ja kulttuuria. Tämä asettaa myös kansanopistot ja erityisesti asuntolatoiminnan alttiiksi yhteiskunnallisille kriiseille. Sekä yksilöön että organisaatioon liittyvät kriisitilanteet voivat liittyä asuntolatoimintaan. Asuntolassa asuvan elämäntilanteen muutos voi laukaista yksilöön liittyvän kriisitilanteen.

Kriisitoimintamallia tarvitaan, kun jotain tapahtuu ja on liian myöhäistä suunnitella toimenpiteitä tai henkilöstö voi oirehtia niin voimakkaasti, että auttavan kriisitoiminnan käynnistäminen ei suju.

Kriisitoimintamalli on kuvaus siitä, kuinka yhteisö tai organisaatio toimii äärimmäisen stressaavassa tilanteessa: se lieventää kriisin haittavaikutuksia; tukee henkilöstön ja opiskelijoiden toipumista sekä helpottaa paluuta yksilön tai yhteisön normaaliin arkeen.

Kriisivalmiudella tarkoitetaan sitä, että kriisin kohdatessa toiminta etenee opistossa laaditun suunnitelman mukaisesti.

Kriisivalmius tarkoittaa, että opistolla pystytään:

- ryhtymään tilanteen edellyttämiin välittömiin toimiin

- kohtaamaan opiskelijoiden, henkilökunnan tai muiden asianosaisten reaktiot
- käynnistämään tarvittavat tukitoimet

Kriisivalmiuden ja kriisitilanteissa tarkoituksenmukaisen toiminnan tavoitteena on helpottaa yksilön ja opistoyhteisön elämää sekä

- ehkäistä tai pienentää kriisin psyykkisiä ja fyysisiä haittoja
- säilyttää opistoyhteisön toimintakyky
- vahvistaa yhteisön kykyä selviytyä vaikeista tilanteista

Kriisitoimintamallin tarkoitus ja tarpeellisuus konkreetsoituu käytännössä. Toimivan suunnitelman perusteella jokainen tietää roolinsa kriisin kohdatessa ja osaa toimia tarkoituksenmukaisesti. Siksi jokaisen opistoorganisaation henkilökuntaan kuuluvan tulee tietää:

- miten tulee toimia kriisin kohdatessa
- kenen vastuulla kriisin edellyttämien tehtävien hoitaminen on
- mistä opistolla toimivat saavat lisäapua kriisitilanteen selvittämiseen

7.1 Kriisityypit ja kriisin kehittyminen

Opistossa koetaan kriisiksi tilanne, joka on altistanut tai saattanut altistaa henkilöstöä tai opiskelijoita vaaralle.

Erilaisia kriisityyppejä ovat:

- onnettomuus tai tapaturma
- henkilökuntaan kuuluvan kuolema
- itsemurha
- vakava väkivalta tai sen uhka
- tulipalo tai säteilyvaara
- pommiuhka
- opiskelijan kuolema

Kriisin kehitymisessä voidaan todeta useampia vaiheita, joihin pitää varautua erilaisilla toimintamenetelmillä ja tiedottamisella. Kehitysvaiheita ovat:

- hälytysvaihe
- tiedotusvaihe (shokkivaihe 1.vrk, reaktiovaihe 2.–14. vrk),
- kehitymis- ja seurantavaihe (hoitonojauks- ja hoitovaihe 15.–30. vrk)
- palaute- ja kehittämisvaihe (seurantavaihe 1–3 kk)
- valmiuden ylläpitovaihe, perusvalmius

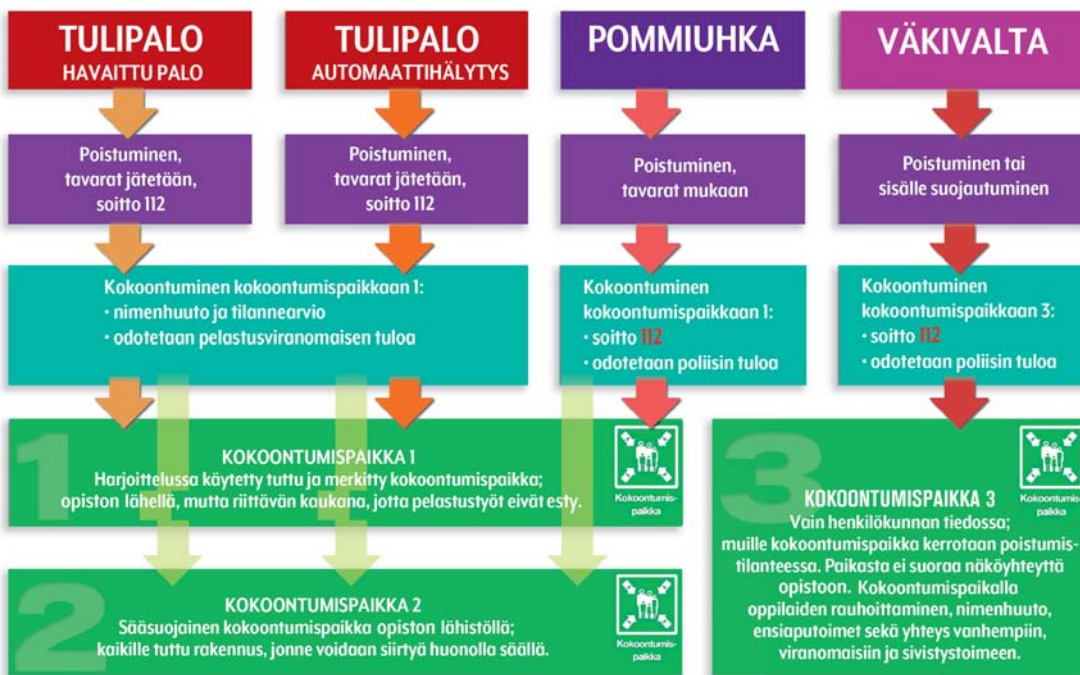
Suluissa ovat henkilöstön traumaattisen kriisin eri vaiheet. Omaisten ja läheisten osalta ajat voivat olla jopa kaksinkertaiset. Kukin kriisityyppi edellyttää omia toimintatapojaan eri kehitysvaiheissa.

Kriisit voivat eskaloitua nopeasti. Kun akuutti kriisi on päättynyt, voi olla tarpeellista järjestää tukea, jälkihoitoa tai jälkipurkua (defusing, debriefing). Jos asuntolaorganisaatiolla on sopimus erillisen kriisiryhmän kanssa, tulee selvittää, miten tähän ryhmään saadaan yhteys, ketkä ryhmään kuuluvat ja miten nopeasti ryhmä saadaan koolle hätätilanteessa.

Kriisisuunnitelmaa tulee seurata, arvioida ja päivittää. Kaikkia turvallisuussuunnitelmia tulisi aina tarkastella uudelleen, kun asuntolaan muuttaa uusia opiskelijoita. Välitön keskusteluyhteys ja sosiaalinen yhteisöllisyys voivat olla tehokkaita kriisitilanteiden sekundaariprevention keinoja. Jos opistolla ei ole erillistä kriisiryhmää, tukea traumaattisten tilanteiden selvittämiseen on joissakin tapauksissa mahdollista saada soittamalla hätänumeroon **112**.

Opiston sisäinen turvallisuusjohtamisen kriisiryhmään kuuluvat tavallisesti opiston johto. Tällä ryhmällä on usein muitakin kuin sisäisen turvallisuusjohtamisen tehtäviä. Kriisien varalle ryhmän tulee ylläpitää dokumentteja siitä, miten opistolla toimitaan kriisitilanteessa. Kriisiryhmän valmiuksia tulee harjoitella. Kriisitilanteessa tarvitaan usein myös ulkopuolisia henkilöitä tai sidosryhmiä, esimerkiksi SPR, seurakunta, kunta, kaupunki, poliisi tai pelastustoimi. Erityisesti kriisiin liittyvien henkilöiden, kuten opiston sisäisen turvallisuusjohtamisen kriisiryhmän tai psykososiaalista tukea tarjoavan ulkoisen kriisiryhmän koolle kutsumista tulee harjoitella. Lue lisää aiheesta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoito-ja-hyvinvointi/psykososiaalinen-tuki-akillisissa-kriiseissa>

KRIISITILANNE – ENNALT SUUNNITELLUT KOKOONTUMISPAIKAT 1, 2 JA 3

Oikea toiminta ratkaisee!

7.2 Opiston sisäisen turvallisuusjohtamisen kriisiryhmän tehtävät kriisitilanteessa

1. Selvitetään mitä on tapahtunut:

- Mistä tieto on peräisin, onko tarkistettu?
- Onko jotain tukitoimia jo käynnistetty?
- Onko oltu yhteydessä viranomaisiin?

2. Keitä tapahtunut koskettaa?

- koko opisto, henkilökunta, opiskelijaryhmä, yksittäiset opiskelijat

3. Miten tiedottaminen hoidetaan?

- Kenelle tiedotetaan?
- Miten ilmoittaa niin, ettei synny sensaatiota tai huhuja?
- Mitä reaktioita odotettavissa?
- Opistossa tapahtuneesta vakavasta onnettomuudesta tai kuolemantapauksesta on aina ilmoitettava poliisille.
- Tuleeko ilmoittaa omaisille koteihin (esim. kuolemantapaus opiskeluaikana)?

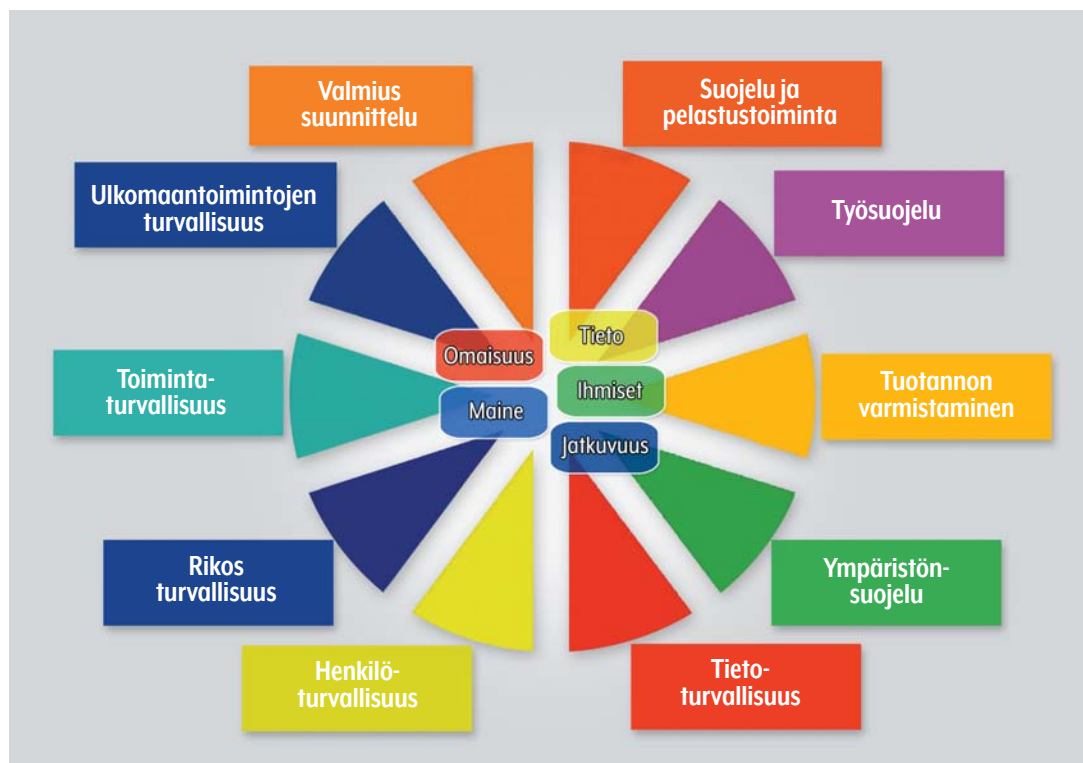
4. Tukitoimien järjestäminen

- Ketä asia koskettaa läheisesti, ketä kauempaa (sisarukset, opiskelutoverit...)?
- Henkilöstön tuen tarve ja käytettävissä olevat tukitoimet tukitoimet
- Kuka antaa apua, missä ja milloin? Tarvitaanko ulkopuolista apua?
- Kauanko tukitoimia tarvitaan?

5. Mediayhteyksien järjestäminen

- Kuka toimii tiedottajana - pääsääntöisesti yksikön johtaja vai rehtori? Tarvitaanko tiedottamisessa apua?
- Tiedottamista johtaa rikostapauksissa poliisi ja onnettomuuksissa pelastusviranomainen.
- Voiko tapahtuma herättää valtakunnallista huomiota?
- Missä laajuudessa tietoja annetaan medialle (asianosaiset suojattava!)?
- Tehdäänkö kirjallinen lehdistötiedote?
- Varataanko lehdistön kysymyksille aika ja paikka?

KYSE ON OPISTON KOKONAISTURVALLISUUDESTA

Ihmiset, omaisuus, tieto, maine ja jatkuvuus!

6. Opiston oikeudellisten vastuiden tarkastaminen

- Onko tulossa kuulusteluja tai oikeudenkäyntiä?
- Mitä seuraamuksia on odotettavissa?
- Mistä voi saada juridista apua?

Tässä luvussa kerroimme:

- Kriisi on ihmisen tai organisaation kohtaama uusi tilanne, jossa aiemmin opitut ratkaisut eivät toimi.
- Organisaation näkökulmasta kriisi on poikkeustila, joka uhkaa organisaation pääomaa ja

vaatii välittömiä toimenpiteitä, erityisesti viestintää.

- Kriisivalmiudella tarkoitetaan sitä, että kriisin kohdatessa toiminta etenee opistossa laaditun suunnitelman mukaisesti.
- Opiston kriisitoimintamallin toimenpiteet helpottavat palaamista arkeen kriisitilanteen jälkeen.
- Opiston henkilöstön on tiedettävä, miten kriisitilanteessa toimitaan opistolla.

TUNNISTAMATONTA RISKIÄ EI VOI HALLITA

Tapahtuman todennäköisyys	Tapahtuman seuraukset		
	Vähäiset	haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1 Merkityksetön riski	2 Vähäinen riski	3 Kohtalainen riski
Mahdollinen	4 Vähäinen riski	5 Kohtalainen riski	6 Merkittävä riski
Todennäköinen	7 Kohtalainen riski	8 Merkittävä riski	9 Sietämätön riski

Riskin suuruus= todennäköisyys X seuraukset pahimmillaan

8. LOPUKSI

Opistolla asuntolan asukkaat ovat eri-ikäisiä, yksin asuvia tai perheellisiä, mahdollisesti myös eri kansalaisuuksiin ja uskontokuntiin kuuluvia.

Opisto on hyvä paikka harjoitella itsenäistä asumista

MONI NUORI ON OPISTON ASUNTOLASSA ENSIMMÄISTÄ KERTAA VASTUUSSA OMASTA ASUMISESTAAN JA SEN TURVALLISUUDESTA.

Saavutettavuuden tulee koskea myös asuntolassa asumista. Ihmisten kyky ymmärtää turvallisuuteen liittyviä ohjeita tai halu arvostaa niitä voivat luoda asuntolan ylläpitäjälle, isännöitsijälle tai turvallisuuspäällikölle omat haasteensa. Olisi-kin tärkeää löytää tai tehdä asumiseen ja turvallisuuteen liittyviä ohjeita myös eri kielillä tai kuvasymbolein. Asuntolan tulee tiedottaa turvallisuusasioista siten, että kaikki asukkaat ymmärtävät viestin yhdenvertaisesti. Näin asuntola on turvallinen asumisympäristö kaikille.

Oppilaitoksen turvallisuustyön tukena voidaan käyttää olemassa olevia alan oppimateriaaleja. Turvallisuustyöstä vastaavien olisi hyvä koota käyttöönsä kattava käsikirjasto turvallisuuskoulutusmateriaaleista. Osa materiaaleista on syytä jakaa kaikille oppilaitoksen työntekijöille osana työturvallisuuslain mukaista työhön ja sen vaaroihin perehdyttämistä.

Oppilaitoksen turvallisuusoppaaseen on koottu ne turvallisuuden osa-alueet, joiden hallinta kuuluu oppilaitoksen jokaisen työntekijän ammatilliseen perusosaamiseen. Turvallisuus on kaiken koulutyön keskeinen periaate, johon koko henkilöstön tulisi sitoutua. Lisätiedot: www.sppl.fi

Alkusammutusharjoitus-opas liittyy valtakunnalliseen AS 1 -alkusammutuskoulutuskonseptiin.

Vuosittain maasamme syttyy noin 15 000 tulipaloa ja oppilaitoksissa noin 100 tulipaloa. Oppilaitoksissa on huolehdittava siitä, että jokainen työntekijä

tietää kiinteistön alku-sammutusvälineiden sijainnin ja osaa käyttää niitä. Henkilökunnan omat toimet tulipalon alkuvaiheessa ratkaisevat suurelta osin vahinkojen määrän. Lisätiedot: www.sppl.fi ja www.spek.fi

Poistumisturvallisuusopas on tarkoitettu työpaikkojen turvallisuudesta vastaaville henkilöille. Oppaan ensimmäinen osa käsittelee organisaation turvallisuuskulttuurin yhteyttä mm. tarkoituksenmukai-

siin ja tehokkaisiin poistumisturvallisuusratkaisuihin. Toinen osa tarjoaa käytännönläheisen ja mielekkään tavan poistumisharjoitusten toteuttamiseen. Oppaassa esitetyn vaihteellisen mallin avulla

poistumisharjoitukset voidaan toteuttaa turvallisesti ja suunnitelmallisesti. Lisätiedot: www.sppl.fi

Exit - Tie turvaan! -video tarjoaa tutkimukseen, kokemukseen, asiantuntijuuteen ja määräyksiin perustuvaa tietoa poistumisturvallisuudesta. Videomateriaalin on tuottanut Suomen Palopäällystöliitto yhdessä usean turvallisuusalan toimijan kanssa. Materiaalin voi ladata You Tubesta.

Turvallisuuskävelyopas on suunniteltu yritysten, hoito- ja oppilaitosten turvallisuusasioista vastaavien sekä muiden turvallisuusalan ammattilaisten käyttöön. Oppaassa esitellään toiminnallinen opetusmuoto, jota voidaan käyttää opetus- tai ohjausmenetelmänä riskienhallintatyössä, turvallisuuskoulutuksessa ja perehdytyskoulutuksessa. Turvallisuuskävely on osallistava työskentelymenetelmä, jossa tutustutaan työpaikan keskeisiin turvallisuusasioihin ja samalla keskustellaan, ideoidaan ja tehdään yhteisiä päätöksiä toimintatavoista, joilla ylläpide-

tään turvallisuutta. Oppaassa on runsaasti turvallisuuskävelyn toteutuksessa hyödynnettäviä liitteitä. Lisätiedot: www.sppl.fi

Työntekijän turvallisuusopas on tarkoitettu kaikille työpaikan henkilökuntaan kuuluville, ja se soveltuu myös ammatillisen opetuksen työssäoppimisjaksosten oppimateriaaliksi. Lisätiedot: www.sppl.fi

Vaaran paikka! on laaja opetuspaketti 6–12-vuotiaiden lasten turvallisuusopetukseen.

Monipuolisessa aineistossa on kymmeniä kuvia erilaisista lapsen elämänpäiviin kuuluvista, keskustelua herättävistä tilanteista, omat tekstiosuudet opettajalle ja oppilaalle sekä runsaasti harjoituksia ja tehtäviä. Tärkeät asiat opittuaan ja turvallisuustestin läpäistyään oppilaalle voidaan tulostaa turvallisuusdiplomin.

Oppimateriaali antaa opettajalle ja kasvattajalle hyvät perustiedot ja tarjoaa kiinnostavan tavan opettaa näitä todellisia kansalaistaitoja jo pienillekin lapsille.

Opetuspakettia on saatavilla myös ruotsiksi. Vaaran paikka -materiaalia voi kysyä omalta pelastuslaitokselta.

Palomies auttaa -kortisarja on tarkoitettu esi- ja alkuopetukseen 6–8-vuotiaiden lasten turvallisuuskasvatukseen. Pöydällä seisova vahvasta pahvista valmistettu korttisarja sisältää yhteensä 27 korttia. Mukana on viisi turvallisuuden eri aihealueita käsittelevää sarjaa, joissa kussakin on 5–6 korttia.

Korttisarjan mukana on viiteleikkejä, jotka tekevät oppimiskokemuksesta toiminnallisen. Lisätiedot: www.sppl.fi

Nou Hätä! -kampanja on perusasteen kahdeksaluokkaisille tarkoitettu valtakunnallinen pelastustaitokampanja. Kampanja lisää nuorten valmiuksia ennakoita ja estää vaaratilanteita sekä antaa taitoja toimia onnettomuustilanteissa oikein.

Turvallisuusopetusta varten on sähköinen oppimateriaali, jonka opettaja saa käyttöönsä oppimateriaalipankista. Koulu voi toteuttaa opetuksen itse tai pyytää apua paikalliselta pelastuslaitokselta. Lisätietoja kampanjasta ja materiaaleista:

<http://nouhata.fi/>

#it happens! -materiaali on tarkoitettu toisen asteen opiskelijoiden turvallisuusopetukseen. Ensimmäinen luku käsittelee oikeasti tapahtuneita ikäviä onnettomuuksia, joissa nuoret ovat olleet keskeisesti mukana. Esimerkkien avulla pyritään vaikuttamaan nuorten turvallisuusasenteisiin: ”Näin voi oikeasti käydä ihan tavallisille nuorille ja näin on ihan oikeasti myös käynytkin!”

Toisessa luvussa edetään oikeudellisista vastuukysymyksistä hätäilmoituksen tekemiseen, alkusammutustaitoihin, hätäensiapuun ja poistumisturvallisuuden perustaitoihin. Materiaalia voi kysyä omalta pelastuslaitokselta.

Merkittävän turvallisuuspoikkeaman johtamista varten perustetaan johtokeskus NN tiloihin:

Tilojen lähistöllä tulee olla käytettävissä

- tietokone
- sisäänkäynti
- pysäköintimahdollisuus
- riittävä äänieristys.

Johtokeskuksessa työskentelee

- johtaja
- tekninen henkilöstö
- viranomaiset harkintansa ja resurssiensa mukaan
- sekä harkinnanvaraisesti kampuksen henkilöstö, kuten laitoksen varajohtaja ja apulaisturvallisuuspäällikkö.

Yksi johtokeskuksen toimija vastaa median yhteydenotoista.

- Tälle varataan erillinen puhelinnumero.
- Mediaa varten laaditaan tiedote, jossa on kuvattu faktojen perusteella lyhyt kuvaus häiriöstä ja sen vaikutuksista tiloihin ja henkilöstöön.
- Arvio poikkeus- ja häiriötilanteen kestosta ja tieto toiminnan jatkumisesta.
Jos näitä tietoja ei ole heti saatavilla, medialle ilmoitetaan, milloin lisätietoja on mahdollista antaa.
- Tilannetiedotuksesta sovitaan.
- Päätökset ja toimenpiteet dokumentoidaan yhteiseen asiakirjaan.
- Pelastusviranomainen perustaa oman johtokeskuksensa omaan hallinnonalaansa liittyvissä kriisitilanteissa, esimerkiksi tulipaloissa.

○ ILKIVALTA

Tilannekuvaus: Toiminta käynnistyy, kun rakennukselle tai ympäristölle on aiheutettu merkittävää ilkivaltaa rikkomalla, sotkemalla, polttamalla, murtautumalla tai muulla vastaavalla tavalla siten, että rikoksen tunnusmerkistö täyttyy (rahallinen tai muu merkittävä vahinko, eskaloituva tapahtuma)

Omat asiantuntijat:

Työntekijät: _____
_____
_____

Viranomaistahot:

Poliisi (P) _____
kiinteistöpalvelu (KP) _____
pelastuslaitos (PL) _____
häätäkeskus (112) _____
media (M) _____

Muut yhteistyötahot: _____
_____
_____

Toimenpiteet:

- Kun ilkivalta on havaittu, alue eristetään mahdollista tutkintaa varten (jälkien säilyminen)
- a) ilmoitetaan tekniselle henkilöstölle
  - b) estetään lisävahingot
  - c) asetetaan vahingoittunut rakennuksen osa tai rakenne käyttökieltoon
  - d) dokumentoidaan ilkevallan kohde
  - e) varmistetaan toiminnan turvallinen jatkuminen (sulkeissa avustava, vastuunkantajaa tukeva tehtävä)

Esimerkki tiedotteen sanamuodosta julkisuuteen NN havaittiin tänä aamuna ilkevallanteko, joka vaikuttaa NN toimintaan. Henkilöstö huomasi töihin tullessaan, että NN NN ikkunaa oli rikottu ja sisätiloja sotkettu siten, ettei NNtoimintaa voida jatkaa tavanomaiseen tapaan rakennuksessa. Poliisi tutkii asiaa. Lasten vanhemmille on tiedotettu asiasta, eikä lapsilla tai henkilöstöllä ole välitöntä vaaraa. NN tiedottaa jatkotoimenpiteistä pian.

Erityistilannekortit voidaan liittää pelastussuunnitelmaan. Korttien sisältö on avoin kaikilta osin vain organisaation johdolle.

- 1) Valitse skenaariot, joihin organisaatiosi haluaa varautua
- 2) Valitse työtehtävien perusteella henkilöt, jotka toimivat tilanteessa
- 3) Kuvaa erityistilanteiden toimenpiteet (esimerkkejä alla)
- 4) Merkitse rastein vastuulliset henkilöt **X**, ja henkilöt, joille annetaan tiedoksi (**X**)
- 5) Pidä huolta siitä, että työntekijät tietävät vastuunsa erityistilanteissa
- 6) Tee vastuunjakotaulukko kaikkien skenaarioiden kohdalle

➔ **selvitä (kunta/kaupunki/seurakunta) miten organisaatiosi kriisiryhmän on ajateltu toimivan.**

Keitä ryhmään kuuluu? Miten kutsutaan koolle?

➔ ota huomioon, että kriisijohtamiseen tarvitaan useampia henkilöitä, esim. mediayhteydet, kirjaamiset, rakennuksen kulunvalvonta

X¹ toimii tilanteessa (**X**) saa tiedoksi

Tehtävä	reh	varar	turv vast	kiint hoit	hlöstö	kiint palv	media	johto- kunta	Huom.
Tilannearviointi, kirjaaminen	X ¹	X							
Hätäilmoitus	X	X							
Rikosilmoitus poliisille	X	X							
Kohdehenkilön/henkilöstön suojaaminen			X	X					
Tehostettu valvonta/vartiointi	X	X			(X) ¹	(X)			
Poliisin avustaminen tutkinnassa	X	X							
Yhteydenotto työsuojelupiiriin/ henkilövahinko	X								
Yhteys vakuutusyhtiöön	X					X			
Sisäinen tiedotus		X							
Ulkoinen tiedotus	X								
B: Kokonaisvahinkojen arviointi	X	X							
Arviointi vaikutuksista toimintaan	X	X	(X)	X	(X)	(X)	X	(X)	
Päätös toiminnan keskeyttämisestä	X				X			X	
Lisäresursseista päättäminen	X							X	
Jatkotoimista tiedottaminen (keskeiset intressiryhmät)	X								
C: Henkilöstön jälkihoito	X	X							
Toimintaohjeiden tarkistus, lisävahinkojen esto	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tiedottaminen	X								
Päätös toiminnan jatkamisesta	X								

○ HENKILÖN ÄKILLINEN MENEHTYMINEN TAI VAKAVA LOUKKAANTUMINEN

Esimerkki tiedotteesta vanhemmille:

Tänään NNtavanomainen toiminta keskeytyi odottamattomalla tavalla, kun yksi NNdin ryhmän aikuisista sai sairauskohtauksen. Hänet kuljetettiin sairaalahoitoon. Osa lapsista näki tapahtuman ja siihen liittyneet ensiaputoimenpiteet. Tämä voi aiheuttaa lapsissa turvattu-
muutta ja pyydämme, että kodeissa annetaan aikaa asian käsittelylle, mikäli lapsi ilmaisee halukkuutensa kertoa asiasta. Sairaskohtauksen
saanut saa nyt parasta mahdollista hoitoa sairaalassa, emmekä nyt voi vaikuttaa tilanteeseen muutoin kuin lämpimin ajatuksin. Ryhmälle
on jo saatu sijainen, joka aloittaa huomenna.

○ VÄKIVALLAN KÄYTTÄMINEN TAI SILLÄ UHKAAMINEN

Tilannekuvaus:

Toiminta käynnistyy, kun NN henkilöstölle tai asiakkaalle on aiheutunut väkivaltatilanne. Toiminta voidaan käynnistää harkinnanvaraisesti, vaikka tapahtuma ei olisikaan tapahtunut NNdin toiminta-aikana tai jos kyse on itsetuhoisuudesta.

Toimenpiteet:

Väkivalta-, uhka- tai itsetuhoilanteessa

- a) otetaan yhteys hätäkeskukseen,
- b) tiedotetaan omaisia (poliisi)
- c) tiedotetaan henkilöstöä
- d) toiminta keskitetään hiljaisesti omaan ryhmään
- e) sovitaan vahingoittuneen henkilön, omaisten ja mahdollisesti poliisin kanssa tiedotusmenettelyistä (tiedotusvastuu poliisilla pääsääntöisesti)
- f) estetään lisävahingot
- g) tarjotaan mahdollisuus tilanteen käsittelyyn kaikille, myös lapsille. (sulkeissa avustava, vastuunkantajaa tukeva tehtävä)

○ HENKILÖN KATOAMINEN

Toimenpiteet:

Henkilön kadottua toiminta aloitetaan heti lähietsintäsuunnitelman mukaan.

- a) lähietsintä käynnistetään sisällä, jos henkilöä ei löydy lähiympäristöstä heti.
- b) Etsintä aloitetaan piha-alueen tarkastuksella.
- c) Hätät ilmoitus tehdään
- d) Tiedottaminen käynnistetään
- e) muu toiminta jatkuu hiljaisena ryhmätiloissa / keskeytyy
- f) Tiedottamisen jatkamisesta sovitaan
- g) Toiminnan häiriötön jatkuminen varmistetaan
(sulkeissa avustava, vastuunkantajaa tukeva tehtävä)

Esimerkki tiedotteesta:

Tänään puolenpäivän aikaan Nn opistolla asunut henkilö on kadonnut. Henkilö on nn senttiä pitkä, hoikkarakenteinen ja tummahiuksinen mies, jonka oikeassa käsivarressa on iso arpi. Hänellä on yllään punainen takki ja verryttelyhousut, joissa on kolme raitaa. Henkilön on viimeksi nähty kulkevan nn suuntaan. Henkilö puhuu nn kieltä. Opistolla on aloitettu etsintätoimet lähialueella yhteistyössä viranomaisten kanssa tuntomerkkeihin sopivan henkilön tavoittamiseksi.

- **TULIPALO***ks. tarkemmat ohjeet johtokeskuksen perustamisesta tämän asiakirjan lopusta

Tilannekuvaus:

Toiminta käynnistyy, kun opiston asuntolassa havaitaan savua, merkittäviä sähköhäiriöitä, savun tai sähkön hajua tai tulipalo. Toiminta käynnistetään etupainotteisesti, tehdään hätäilmoitus, vaikka kyse olisi vain tarkistustarpeesta.

Toimenpiteet: Tulipalotilanteessa

- a) siirrytään kokoontumispaikalle ilman ulkovaatteita
- b) soitetaan hätäkeskukseen
- c) tarkastetaan yhteiset toimintatilat
- d) kylmällä tai sateisella säällä siirrytään väistötiloihin sovitusti NN väliaikaisiin suojaväistötiloihin
- e) tiedotetaan sidosryhmiä
- f) estetään lisävahingot ja tilanteen eskaloituminen
- g) kootaan tekninen ryhmä ja kriisiryhmä erilliseen johtokeskukseen NN:ään
- h) ulkoinen ja sisäinen tiedotus aloitetaan
- i) tehdään suunnitelma toiminnan jatkumisesta tai keskeytymisestä
- j) tiedotetaan toiminnan jatkumisesta ja muutoksista

Esimerkki tiedotteesta:

Tänään puolenpäivän aikoihin NN keittiössä syttyi alkava tulipalo. Savua levisi NN opiston asuntolan B-rakennuksen yhteiskeittiöstä asuntolan huoneisiin ja yhteistiloihin. Tämän vuoksi NN opiston henkilöstö siirtyi suojaväistötilaan NN. NN keittiöhenkilöstö osasi käyttää alkusammutusvälineitä ja pystyi tukahduttamaan palon. Pelastuslaitos kävi tarkastamassa tilat tapahtuneen jälkeen. Toiminta jatkuu normaalisti, eikä välitöntä vaaraa ole. (tiedotuksen päävastuu on viranomaisilla) Tiedote tapahtuneesta on luettavissa opiston Internet-sivuilla.

○ MAINEHAITTA

Tilannekuvaus:

Toiminta käynnistyy harkinnanvaraisesti, kun NN toiminnasta tai henkilöstöstä kuvataan mediassa näkyvästi ja merkittäväällä tavalla siten, että kuvaus on omiaan aiheuttamaan mainehaitan.

Toimenpiteet:

Mainehaittilanteessa pyritään proaktiivisuuteen. Jos toimija ei itse tiedota, joku muu taho, esimerkiksi media, ottaa tiedotamisvastuun. Tällöin toimija ei voi hallita sitä, miten tapahtumista tiedotetaan. Mainehaittilanteessa arvioidaan median luotettavuus. Tämän jälkeen tiedotetaan mediaa lyhyesti ja faktoihin perustuen.

Esimerkki tiedotteesta:

-NN on todettu sisäisissä tarkistuksissa nnn. Tämän vuoksi asiasta on käynnistetty organisaatiossa tarkempi selvitys. Tapahtumassa ei epäillä/ epäillään rikosta. Tässä vaiheessa tapahtumasta ei anneta tarkempia tietoja.

-NN on havaittu puutteita, joiden arvioidaan vaikuttavan nn ja nn. Tämän vuoksi organisaatio on aloittanut korjaavat toimenpiteet, josta tiedotetaan tarvittaessa myöhemmin. Asianosaisille on tiedotettu toimenpiteiden arvioinnin käynnistymisestä. Tapahtumasta liikkuu huhuja siitä, että NN. Nämä huhut eivät perustu faktoihin. Organisaatio toivoo työrauhaa tilanteen selvittämiseen.

○ TOIMINNAN KESKEYTYMINEN HÄIRIÖTILANTEESSA

Tilannekuvaus:

Toiminta keskeytyminen käynnistyy, kun asuntolassa tai opistolla ei voida enää normaalisti toimia savun, tulen, vedenjakelun, sähkön jakeluhäiriön tai muun teknisen häiriön vuoksi. Toiminnan käynnistämässä on keskeistä aloittaa arviointi häiriön keston määrittelyllä.

Toimenpiteet:

- a) Väliaikaisiin suojaväistötiloihin siirtyminen
- b) Toimijoiden tiedottaminen välittömistä toimenpiteistä
- c) Toiminnan jatkumisesta/ muuttumisesta tiedottaminen

Esimerkki tiedotteesta:

Tänään puolenpäivän aikaan NN tavanomainen toiminta keskeytyi, kun henkilöstö huomasi vian rakennuksen sähköjakelujärjestelmässä. Vika aiheutti sähköjen katkeamista. NN toiminta siirrettiin tämän vuoksi suojaväistötiloihin NN neljän tunnin ajaksi. Vikaa korjataan edelleen, eikä ole varmuutta siitä, kuinka kauan häiriö kestää. NN opisto toivoo työrauhaa poikkeamatilanteen selvittämiseen. Opiskelijoilla ja henkilöstöllä ei ole välitöntä vaaraa. NN noudetaan poikkeuksellisesti NN takaovelta tämän päivän ajan. Sähköjakelujärjestelmän vika aiheuttaa majoitustoiminnan keskeytymisen vierailijoiden ja lyhytkursien osalta maanantain ja tiistain välisenä yönä. Majoittujille on varattu toinen majoitusmahdollisuus opiston läheisyydestä. Yhteydenotot majoitustoiminnasta: nnn. Huoltoyhtiö uskoo, että vika saadaan korjattua huomisaamuun mennessä, jolloin toiminta voi jatkua normaalisti. Tilanteesta annetaan uusi tiedote tunnin kuluttua. Lue tiedote tapahtuneesta NN opiston internet-sivuilla nnn.nnn.fi.

Toiminnan keskeytymisen varalta ratkaistaan:

- tekninen tilannekuva
- yleisen hyvinvoinnin tilannekuva
- poikkeus- tai häiriötilanteen kesto
- vaikutus toiminnan jatkumiseen
- toiminnan uudelleen käynnistyminen

ORGANISAATION ULKOISEN KRIISIRYHMÄN KOOLLE KUTSUMINEN SOSIAALIMOTIONAALISTA TUKEA VARTEN

LIITE 2

Akuutissa hätätilanteessa soitetaan hätänumeroon 112.

NN kriisiryhmä tehtävänä on aloittaa traumaattisen tilanteen jälkeinen psykososiaalinen tuki. Kyse on resilienssistä ja tavoitteena on auttaa kriisin kokenutta henkilöä siten, että paluu tavanomaiseen arkeen olisi helpompaa. NN opiston kriisiryhmä kutsutaan koolle ryhmäpuhelulla (järjestelmällä tms.) Ryhmään kuuluvat tietävät, että kriisitoimintaan liittyvä puhelu voi tulla mihin vuorokaudenaikaan tahansa. Ryhmän puheenjohtaja ja tämän varahenkilö voivat toimia ensisijaisina kriisiryhmän yhteyshenkilöinä. Ryhmän kokoamiseen vaikuttaa kriisin tyyppi. Mikäli usea henkilö on samanaikaisesti altistunut traumaattiselle tapahtumalle ja välitön kriisiapu on tarpeen, kriisiryhmä kutsutaan koolle vuorokaudenajasta riippumatta.

Muistetaan, että hoitamattomat kriisitilanteet voivat tulla ilmi pidemmän ajan kuluessa esimerkiksi sairauspoissaoloina tai yhteisön toimintakyvyn heikkenemisenä.

KRIISITOIMINNAN RYHMÄ KANSANOPISTOSSA

Nimi	Tehtävä	Sähköposti	Puhelin
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			

Me opistolaiset haluamme mahdollisimman turvallisen opiskelu- ja asuinympäristön opiston tiloissa. Haluamme sen vuoksi selvittää opistolla toimivien turvallisuustietojen ja taitojen. Kyselyn tulosten perusteella suunnittelemme ja toteutamme turvallisuuteen liittyviä korjauksia, koulutuksia ja harjoituksia. Tehdään yhdessä turvallisempi opisto!

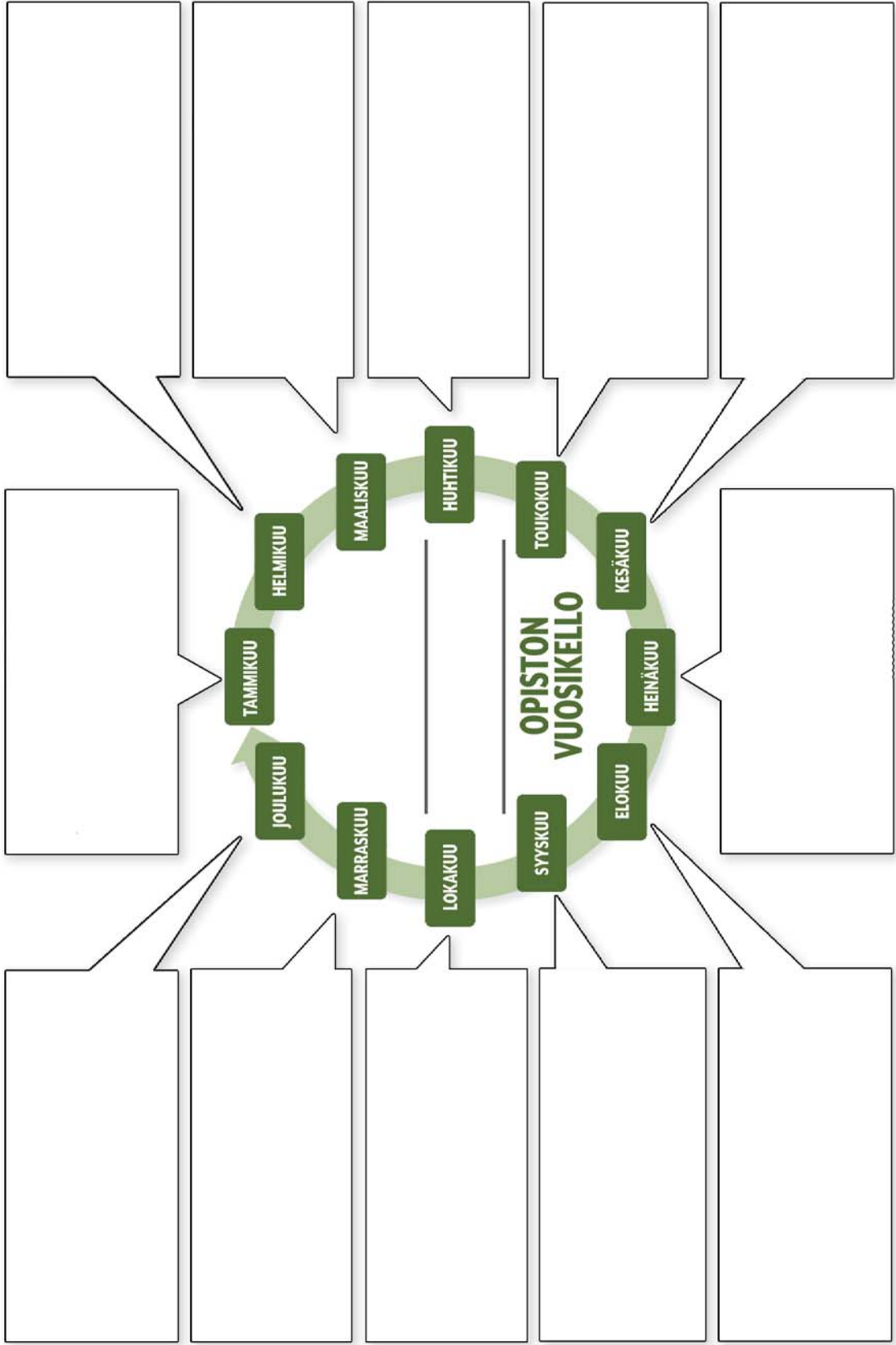
Opiston turvallisuuskysely

1. Tiedätkö, mikä on hätänumero? _____

2. Kenelle ilmoitat, jos huomaat, että opistolla on jokin paikka epäkunnossa tai rakenne rikki?

3. Oletko käynyt ensiapukurssin? Koska? KYLLÄ (päiväys) _____ EN

4. Oletko huomannut opistolla vaarallisia paikkoja (esimerkiksi liukkaita, pimeitä tai muuten vaarallisia)? Millaisia? _____
 _____

5. Oletko osallistunut poistumisharjoitukseen? Koska? KYLLÄ (päiväys) _____ EN

6. Mistä tilasta poistuit tuolloin?

7. Kuuluuko palokello tai turvakuulutus selvästi? KYLLÄ _____ EI

8. Oletko huomannut asuntolassa vaarallisia tai rikkinäisiä paikkoja? Missä? _____
 _____

9. Tiedätkö, missä on luokkatilaasi lähin sammutin? KYLLÄ Missä? _____ EI

10. Tiedätkö, missä on luokkatilasi lähin sammutuspeite? KYLLÄ Missä? _____

11. Tiedätkö, missä on ensiapuvälineitä? KYLLÄ. Missä? _____ EI

12. Oletko testannut asuntolassa huoneesi palovaroitinta painamalla painikkeesta? KYLLÄ. (En asu asuntolassa. Palovaroitinta ei voi testata.)

13. Vain asuntolassa asuvat vastaavat: Tiedätkö, miten pääset nopeasti ulos hätätilanteessa huoneestasi? Miten? _____
 _____

14. Huolestuttaako sinua joku tai jokin asia opistolla? Mikä? _____
 _____

15. Tarvitsetko lisätietoa turvallisuudesta? Mistä erityisesti? _____
 _____

Vuosikellon tarkoituksena on selkeyttää ja aikatauluttaa turvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tekijöitä. Vuosikello on muokattavissa ja sisältöjä voi täydentää sekä päivittää yksikkökohtaisesti. Tarvittaessa opiskelijoiden turvallisuuskasvatukseen voi tehdä oman vuosikellon.

Esimerkkejä vuosikellon asiasisällöistä:

Vuosikellon asiasisältö	Kertaa vuodessa
○ Turvallisuusjohtamisen tarkastuslomake	1 krt/v
○ Turvallisuuskansion päivittäminen	1 krt/v
○ Turvallisuusorganisaation päivittäminen	1 krt/v
○ Henkilöstölle jaettavan materiaalin päivittäminen	1 krt/v
○ Turvallisuusmateriaalin jakaminen henkilökunnalle	1 krt/v
○ Turvallisuuskävely henkilökunnalle	1 krt/v
○ Ensiapukaappien sisällön päivittäminen	1 krt/v
○ Alkusammutusvälineiden tarkastukset	1-2 krt/v
○ Opiskelijoiden perehdytys turvallisuusohjeisiin	1 krt/v
○ Turvallisuuskävely opiskelijoille luokittain/ryhmittäin	1 krt/v
○ Opiskelijoiden perehdytys (häät ilmoitus ja – ensiapu)	1 krt/v
○ Opiston sisäinen turvallisuustarkastus	1 krt/v
○ Riskienkartoitukset	1 krt/v
○ Työn vaarojen kartoitukset	3 krt/v
○ Järjestyssääntöjen päivittäminen	1 krt/v
○ Kiusaamisen ja häirinnän vastaisen ohjelman päivittäminen	1 krt/v
○ Vaaratilanteiden varalle – harjoittelu	2-3 krt/v
○ Poistumisharjoitus - vaaratilanteiden varalle (1. ja 2. taso)	
○ Sisälle suojautumisen harjoitus	
○ Kuulutusjärjestelmän testaus	1 krt/v

Työpaikka:	Arvioinnin kohde:
Päiväys:	Tekijät:

Fysikaaliset kuormitustekijät

Fysikaalisia kuormitustekijöitä ovat esimerkiksi melu, lämpötila ja ilmanvaihto, valaistus ja säteily.

Fysikaalisia kuormitustekijöitä kartoitetaan oheisella lomakkeella.

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIIN- TYMINEN	TARKEMPI KUOR- MITUS- TAI VAARA- TEKIJÄN KUVAUS	Riski- taso (1–5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämisen- ehdotukset	Toteut- taja	Val- mis
---	---	-------------------------	-----------------------------	--	-----------------	-------------

FYSIKAALISET VAARATEKIJÄT (F)						
Melu						
Jatkuva melu						
Iskumelu						
Häiritsevä ääniympäristö						
Lämpötila ja ilmanvaihto						
Työpaikan lämpötila						
Yleisilmanvaihto ja kohdepoistot						
Vetoisuus						
Kylmät tai kuumat esineet ja pinnat						
Työskentely ulkotiloissa						

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIIN- TYMINEN	TARKEMPI KUOR- MITUS- TAI VAARA- TEKIJÄN KUVAUS	Riski- taso (1-5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämisen- ehdotukset	Toteut- taja	Val- mis
---	---	-------------------------	-----------------------------	--	-----------------	-------------

Valaistus						
Yleisvalaistus						
Kohdevalaistus työpisteissä						
Häikäisy ja heijastumat						
Kulkuteiden turva- ja merkkivalaistus						
Ulkovalaistus						
Säteily						

OPPIMISYMPÄRISTÖN TAPATURMAT JA VAARAT

LIITE 6

sivu 1

Tapaturman vaaratekijöitä ovat esimerkiksi työympäristöön, esineisiin ja aineisiin ja henkilön toimintaan liittyvät työn vaarat.

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIIN- TYMINEN	TARKEMPI KUOR- MITUS- TAI VAARA- TEKIJÄN KUVAUS	Riski- taso (1-5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämisehdotukset	Toteut- taja	Val- mis
---	---	-------------------------	-----------------------------	---------------------------------------	-----------------	-------------

TAPATURMAN VAARAT						
Työympäristö						
Liukastuminen						
Kompastuminen						
Työntekijän putoaminen						
Puristuminen esineiden väliin						
Lukittuun tilaan loukkuun jääminen						
Sähköisku ja sen aiheuttamat vaarat						
Tavarankuljetukset ja muu liikenne						
Hapen puute ja tukehtuminen						
Veden varaan joutuminen						
Jään/lumen putoaminen katolta						
Esineet ja aineet						
Esineiden putoaminen						
Esineiden kaatuminen						

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIINTYMINEN	TARKEMPI KUOR- MITUS- TAI VAARA- TEKIJÄN KUVAUS	Riski- taso (1-5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämisen- ehdotukset	Toteut- taja	Val- mis
---	---	-------------------------	-----------------------------	--	-----------------	-------------

Esineiden tai aineiden sinkoutuminen						
Liikkuvan esineen aiheuttama vaara						
Viilto- tai leikkautumisvaara						
Pistovaara						
Henkilön toiminta						
Suojainten ja suojusten käyttö ja kunto						
Turvaton toiminta ja riskinotto						
Poikkeavat tilanteet ja häiriöt						
Vaaratilanteista ilmoittaminen						
Päihteiden väärinkäyttö						
Muuta						
Vapaaehtoistyö Työharjoittelu Opiskelijat Vuokratyö						
Etättyö Matkatyö						
Oso-aikatyö						

OPPIMISYMPÄRISTÖN ERGONOMIAAN JA RUUMIILLISEEN KUORMITTUMISEEN LIITTYVÄT VAARATEKIJÄT

Ruumiilliseen kuormittumiseen ja ergonomiaan liittyviä vaaratekijöitä ovat esimerkiksi fyysiseen kuormittumiseen, työvälineisiin ja menetelmiin liittyvät vaarat.

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIINTYMINEN	TARKEMPI KUORMITUS- TAI VAARATEKIJÄN KUVAUS	Riskitaso (1-5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämissuositukset	Toteuttaja	Valmis
---------------------------------------	---	-----------------	--------------------------	-------------------------------------	------------	--------

ERGONOMIA (E)						
Työpiste						
Työpisteen siisteys ja järjestelyt - lattiat ja kulkuväylät - jätehuolto						
Kulkutiet, portaikat, poistumistiet						
Portaat, tikapuut ja luiskat						
Työskentelytason korkeus						
Istuin						
Näytöt ja näyttöpäätteet - kuvaruudun näkyvyys ja sijoitus - ohjelmien käytökelppoisuus						
Tilaa liikua						
Tilaa työtasoilla						
Työasento - selkä - pää ja niska-hartiaseutu - käsivarret ja kädet						

OPPIMISYMPÄRISTÖN ERGONOMIAAN JA RUUMIILLISEEN KUORMITTUMISEEN LIITTYVÄT VAARATEKIJÄT

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIINTYMINEN	TARKEMPI KUORMITUS- TAI VAARATEKIJÄN KUVAUS	Riski- taso (1–5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämis- ehdotukset	Toteut- taja	Val- mis
- ranteet ja sormet - jalat						
Fyysinen kuormitus						
Jatkuva istuminen tai seisominen						
Työn tauotus ja työtahti						
Raskaat siirrot ja nostot, taakan kannattelu						
Työvälineet ja -menetelmät Työkalut, koneet ja laitteet						
Työpisteen tuet ja apuvälineet						
Työvälineiden kunnossapito						
Työvälineiden käyttöohjeet						
Muut vaaratekijät						

OPPIMISYMPÄRISTÖN KEMIALLISET JA BIOLOGISET VAARATEKIJÄT

LIITE 8

sivu 1

Kemiallisia ja biologisia vaaratekijöitä ovat esimerkiksi terveydelle vaaralliset ja haitalliset kemikaalit ja niiden käyttö, tulipalo- ja räjähdysvaara sekä biologiset vaarat kuten esimerkiksi homeet.

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIINTYMINEN	TARKEMPI KUORMITUS- TAI VAARATEKIJÄN KUVAUS	Riski- taso (1-5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämis- ehdotukset	Toteut- taja	Val- mis
---------------------------------------	---	-------------------	--------------------------	--------------------------------------	--------------	----------

KEMIALLISET (K) JA BIOLOGISET (B) VAARATEKIJÄT						
Terveydelle vaaralliset tai haitalliset kemikaalit						
Palo- ja räjähdysvaaralliset aineet						
Pölyt ja kuidut						
Tupakointi						
Kemikaalien käyttö						
Kemikaalien pakkaus- merkinnät						
Käyttöturvallisuustiedotteet						
Kemikaalien käyttötavat, varastointi, käytöstä poisto						
Suojainten kunto ja käyttö						
Ensiapuvälineiden kunto ja käyttö						
Tulipalo- ja räjähdysvaara						
Sähkölaitteiden kunto ja käyttö						

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIINTYMINEN	TARKEMPI KUOR- MITUS- TAI VAARA TEKIJÄN KUVAUS	Riski- taso (1-5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämisen- ehdotukset	Toteut- taja	Val- mis
---	--	-------------------------	-----------------------------	--	-----------------	-------------

Sammutusvälineet ja niiden merkinnät						
Poistumistiet ja niiden merkinnät						
Pelastussuunnitelma						
Räjähdyssuojausasiakirja						
Biologiset vaaratekijät						
Tartuntavaara, esim. bakteerit ja virukset						
Sienet, esim. homeet						

OPPIMISYMPÄRISTÖN HENKISEN KUORMITTUMISEN VAARATEKIJÄT

Henkiseen kuormittumiseen liittyviä vaaratekijöitä ovat esimerkiksi työn sisältöön, organisointiin ja toimintatapoihin liittyvät vaaratekijät.

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIINTYMINEN	TARKEMPI KUORMITUS- TAI VAARATEKIJÄN KUVAUS	Riski- taso (1-5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämis- ehdotukset	Toteut- taja	Val- mis
---------------------------------------	---	-------------------	--------------------------	--------------------------------------	--------------	----------

HENKINEN KUORMITTUMINEN (H)						
Työn sisältö						
Toistotyö tai yksipuolinen työ						
Yksintyöskentely						
Jatkuva valppaana olo						
Työn pakkotahtisuus						
Ihmissuhdekuormitus						
Kiire						
Liian kovat vaatimukset tai tavoitteet						
Etenemismahdollisuuksien puute						
Ammatillinen kehittyminen						
Organisointi ja toimintatavat						
Työnopastus ja perehdyttäminen						
Työnjako, tehtäväkuva ja vastuut						

VAARA- TAI HAITTATEKIJÄN ESIINTYMINEN	TARKEMPI KUOR- MITUS- TAI VAARA- TEKIJÄN KUVAUS	Riski- taso (1-5)	Aikaisemmat toimenpiteet	Toimenpiteet, kehittämisehdotukset	Toteut- taja	Val- mis
---	---	-------------------------	-----------------------------	---------------------------------------	-----------------	-------------

Työajat, ylityöt ja työvuorot						
Työsuhteen jatkuvuus						
Johdaminen - henkilöjohtaminen, tuki henkilöstölle - ammatillinen - hallinnollinen - ulkoiset suhteet - palaute						
Työilmapiiri						
Tiedonkulku						
Omaan työhön vaikuttaminen						
Yhteistoiminta - työpaikkokokoukset - kehityskeskustelut - työsuojelun yhteistoiminta						
Tasa-arvo, yhdenvertaisuus						
Epäasiallinen kohtelu, häirintä						
Väkivallan uhka						
Päihdeongelmat						
Muutokset työssä - työn suunnittelussa huomioon työn kuormitustekijät - sijaisjärjestelyt						

Lähteet ja lisälukemistoa

Dyregrov (1995). Katastrofipsykologian perusteet. Vastapaino 1995

Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös nestekaasuasetuksen soveltamisesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1997/19970344>

Koulutuskeskus Sedu (2015). Asuntolatoiminnan käsikirja toisen asteen ammatilliseen koulutukseen

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (2004). Ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040759>

Linjala T., Waitinen M. (2016) Poistumisturvallisuusopas, Suomen Palopäällystöliitto.

Minilex. Kameravalvonta työpaikalla. <https://www.minilex.fi/q/kameravalvonta-ty%C3%B6paikalla>

Nurmi (2006). Kriisi, pelko, pakokauhu, Edita.

Nestekaasuasetus (1999). Ajantasainen lainsäädäntö 129/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990129>

OPH. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/hairinnan-ehkaisuinen-ja-turvallisuutta-edistavat-toimintamallit>

OPH. Koulun turvallisuuden vuosikello, <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/malli-turvallisuuskansiosta>

Pelastuslaki (2011). Ajantasainen lainsäädäntö 379/2011 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>

Suomen riskienhallintayhdistys. <https://pk-rh.fi/tools/poa-analyysi.html>

Waitinen, M. (2015). Asukkaan turvallisuusopas Helsinki: Suomen Palopäällystöliitto.

KANSANOPISTON TURVALLISUUSOPAS 2

Asuntolaturvallisuus

Julkisia oppilaitoksia ja niiden tiloja pidetään yleisesti käyttäjilleen turvallisina. Lisäksi turvallisuuden ajatellaan olevan viranomaisten vastuulla. Molemmat ajatukset ovat lähtökohtaisesti virheellisiä. Vastuu turvallisuudesta on aina itsellä – olipa kyseessä sitten työpaikka, oppilaitos tai koti. Kun viranomaisilta tarvitaan paikalle, turvallisuus on yleensä menetetty.

Oppilaitoksen turvallisuuskulttuuria voidaan kehittää systemaattisilla tavoilla, esimerkiksi koulutuksilla ja harjoituksilla, toimintaohjeilla, viestinnällä ja digitaalisilla sovelluksilla. Myös henkilöstön ja opiskelijoiden turvallisuusasenne vaikuttaa opistoyhteisön turvallisuuskulttuuriin. Oppaan tarkoitus on kuvata käytännön keinoja, joilla asuntoloiden turvallisuutta voidaan ylläpitää ja kehittää suotuisaan suuntaan. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteisöllisyys, osaaminen ja jokaisen toimijan osallistuminen.

Tämän oppaan kirjoittajat rehtori FT Matti Waitinen ja turvallisuuspedagogiikan dosentti Brita Somerkoski ovat toimineet pitkään pedagogisissa toimintaympäristöissä opettajina ja aikuiskasvattajina mutta myös vuosia oppilaitosturvallisuuden edistäjinä valtakunnallisestikin näkyvissä rooleissa. Kirjoittajat kiittävät Kansanopistoyhdistystä ja Palosuojelurahastoa tuesta, jota ilman oppaan tekeminen ei olisi ollut mahdollista. Myös yhteisöllisen opistokentän tuki kirjoitusprosessin aikana on ollut merkityksellistä. Opistoilla ja erityisesti asuntoloissa toimivat tunnistavat monenlaisia riskejä ja vaaranpaikkoja. Tästä huolimatta usea suomalainen opisto voi toimia esimerkkinä kestäväälle pohjalle rakennetusta turvallisuuskulttuurista.

Suomen Kansanopistoyhdistys
Finlands Folkhögskolförening

toimisto@kansanopistot.fi

Annankatu 12 A 18

00120 Helsinki